

พุทธบูรณาการ เพื่อการพัฒนาจิตใจและสังคม*

Buddhist integrated approach to mental and social development.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ศ.ดร.,อธิการบดี

บทคัดย่อ

“จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม” เป็นเจตนารมณ์ของมหาวิทยาลัย และภาระงานของการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ที่จะเข้าไปส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดผลในทางปฏิบัติต่อสังคมส่วนรวม จนได้ชื่อว่าเป็นการพัฒนาสังคมโดยพระพุทธศาสนา ซึ่งจะส่งผลเป็นการสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ และแสดงออกต่อการดำเนินชีวิตตามกรอบพระพุทธศาสนาอย่างเข้มแข็ง มั่นคง จนเป็นสันติสุข เสรีภาพในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมนี้

คำสำคัญ:พุทธบูรณาการ,การพัฒนาจิตใจและสังคม

Abstract

"Buddhism education Integrated with modern science for Mental and social development" is the determination of the universities and the educational task of the Sangha Order to promote and support the social development by Buddhism. This in return will yield the knowledge, understanding and expression in daily life according to Buddhism strongly, firmly, peacefully so that humankind can live freely together in society.

Keywords: Buddhist integration, Mental and social development

๑.เกริ่นนำ

การประชุม MCU Congress I การประชุมทางวิชาของมหาจุฬาฯครั้งที่ ๑ นี้ เป็นไปตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยและพระราชปณิธานในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ องค์ผู้สถาปนามหาวิทยาลัย ที่ทรงให้มหาวิทยาลัย เป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง พระไตรปิฎก ก็คือพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา วิชาชั้นสูงก็คือ การศึกษาในระดับอุดมศึกษา อัน

* ปาฐกถาพิเศษเนื่องในการประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ณ อาคารหอประชุม มวก ๔๘ พรรษามหาวิจิตรลงกรณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.

หมายถึงศาสตร์สมัยใหม่ นี่เป็นพระราชปณิธานที่ปรากฏในการที่ทรงเปลี่ยนนามมหาธาตุวิทยาลัย เป็นมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในปี ๒๔๓๙

เมื่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีพระราชบัญญัติเป็นของตนเองในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ มหาวิทยาลัยได้กำหนดปรัชญาของมหาวิทยาลัยว่า **“จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม”** จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา จึงเป็นไปตามพระราชปณิธานที่ว่า เป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง วิชาชั้นสูงทำให้ได้คำว่าบูรณาการ กับศาสตร์สมัยใหม่ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม จึงถือเป็นเหตุผลหลักของสถาบันแห่งนี้ว่า ทำไมต้องมีมหาจุฬาอยู่ในโลกนี้ ทำไมต้องมี มจร. เรียกกันในภาษาวิชาการว่า “Reason for existence”

ทำไมจะต้องมีสถาบันแห่งนี้ ก็เพราะว่าสถาบันแห่งนี้ต้องจัดการศึกษาพระพุทธศาสนา แต่ไม่ใช่เรียนพระพุทธศาสนาอย่างเดียว เป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขแห่งสังคม การที่จะไปพัฒนาจิตใจ และสังคมจึงต้องบูรณาการเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ ผลของการดำเนินการเป็นอย่างไรบ้างตั้งแต่จัดการศึกษาในรูปแบบมหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นต้นมา ก็ปรากฏหลักสูตรในเชิงบูรณาการมากมายทั้งปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก และมีบัณฑิต มหาบัณฑิต ดุษฎีบัณฑิตที่ทำวิจัยในการบูรณาการพุทธศาสนาร่วมกับศาสตร์สมัยใหม่จำนวนมาก แต่ผลงานเหล่านั้นเป็นผลงานที่มีคุณค่า ถ้าได้นำเสนอให้กับสังคมได้รับรู้ รับทราบ นำไปประยุกต์ใช้ เป้าหมายของการที่มหาวิทยาลัยจะมี ส่วนในการพัฒนาจิตใจและสังคมก็คงไม่เป็นมรรคเป็นผล สิ่งที่เราได้ลงทุนลงแรงร่วมกัน ทั้งในฐานะครูบาอาจารย์ ทั้งในฐานะบัณฑิต ควรจะต้องเป็นที่รับรู้ รับทราบ ประกาศให้ปรากฏ เปิดเผยทำให้ง่าย ปรากฏเป็นที่เข้าใจของสังคม

พระพุทธเจ้าเวลาที่ประกาศธรรมนั้น นอกจากจะประกาศเปิดเผยแล้วยังทำให้ง่าย งานวิทยานิพนธ์นั้นจะมีอ่านรู้เรื่องเฉพาะผู้ที่อยู่ในสาขาเป็นผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น เพราะมีศัพท์เทคนิคมาก มีคำทางวิชาการซึ่งคนที่อยู่นอกวงการจะไม่เข้าใจ ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งว่าทำไมงานวิจัยมักจะอยู่ในหิ้ง อยู่ในตู้ อยู่ในหุ้มนักวิชาการด้วยกัน เพราะไม่มีกระบวนการที่เรียกว่า อุดตานี กริทธิ คือ ทำให้มันอ่านง่ายด้วยภาษาชาวบ้าน ให้นำไปใช้ต่อ คิดต่อ พัฒนาต่อได้

MCU Congress I การประชุมทางวิชาของมหาจุฬาฯครั้งที่ ๑ นี้ นอกจากจะเปิดโอกาส เป็นเวทีกลางให้นักวิชาการ นักวิจัยด้านพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ได้มานำเสนอผลงาน มาแลกเปลี่ยน มาพบกันแล้ว ยังเป็นโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการทั้งหลายนำเสนอผลงานออกสู่สังคมสาธารณชนด้วยภาษาที่คนสามารถเข้าใจได้ ทำให้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นการใช้สื่อใดๆ รูปแบบใดๆ โปสเตอร์หรืออะไรก็ตามและที่สำคัญผู้นำเสนอเองต้องนำเสนอจากความรู้ความเข้าใจ หลักของการนำเสนอให้เข้าใจง่าย มีอย่างเดียวกัน นั่น คือ การนำเสนอเรื่องที่ตนเองก็ไม่วู้เรื่อง เพราะบังเอิญลอก เขามา ท่องมาพูด คนฟังก็เลยไม่วู้เรื่อง คนอ่านก็เลยไม่เข้าใจ ถ้าเราทำเองเราจะรู้ดีที่สุด พูดแทน เรื่องที่เราารู้ดีที่สุดมันเข้าใจง่ายทั้งนั้นแหละ คนที่เปิด Dictionary แปลตำราภาษาอังกฤษเป็น ภาษาไทยอาจจะไม่รู้เรื่อง ก็เพราะว่าคนแปลก็ยังไม่รู้เรื่อง แต่ว่ามันมี Dictionary ให้เปิดหาคัพท์มา

แปล การที่เราเขียนผลงานทางวิชาการด้วยการลอกกันมา ด้วยการเขียนไปตามที่วงการเขาใช้ ถ้าตัวเองไม่เข้าใจ มนุษย์ที่โง่ก็ไม่มีเรื่อง แต่ถ้าเราพูดจากความเข้าใจ จากสิ่งที่เราได้ศึกษาค้นคว้าเป็น เอตทัคคะ คนจะรู้เรื่อง

วันนี้คือโอกาสของท่าน พຼຽນนี้ก็คือโอกาสของท่าน นั่นก็แสดงว่าท่านรู้ ท่านเข้าใจ ท่านแจ่มแจ้งในเรื่องที่ท่านทำและสามารถนำมาทำให้ง่ายต่อการเข้าใจเป็น อุดตาน กรรติ ที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบสัจธรรมแล้วนำมาประกาศเปิดเผยเรื่องที่ลึกซึ้งยากเย็นแสนเข็ญ แต่คนก็เข้าถึงพุทธธรรมตามพระพุทธเจ้า เพราะฉะนั้นวันนี้ที่มานั่งอยู่ที่นี่ก็เพื่อที่จะสะท้อนถึงองค์ปาฐกบนเวทีนี้พยายามทำสิ่งที่เรียกว่าบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่เท่าที่สติปัญญา ความรู้ ความสามารถจะพื้มีและเวลาจะอำนวย

๒. พุทธบูรณาการ : การทำให้เต็มตามหลักพุทธศาสนา

การที่อยู่ในสถาบันการศึกษาแห่งนี้ก็ต้องดำเนินรอยตามพระราชปณิธานและปรัชญาของมหาวิทยาลัย คือบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ให้เข้าใจง่าย เพื่อคนทั้งหลายจะได้ นำเอาไปขบคิด นำไปทำต่อ สานต่อ ทำวิจัยต่อ หลายเรื่องที่เคยพูดกันในเรื่องบูรณาการ ได้มีงานวิจัยออกมาหลังจากนั้นอีกมาก ขอตำแหน่งทางวิชาการก็มาก และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการประชุมทางวิชาการนี้จะเป็นเหตุเป็นผล ให้แตกหน่อออกดอกออกผลเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดงานวิจัยด้านบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ด้วยเหตุผลที่มีอยู่ในใจดังกล่าวนี้อย่างยิ่งจะได้เห็นการติดตามแนวคิดการวิจัยแล้วตกผลึกเป็นความคิดของตนเอง โดยดูงานวิจัยทั่วโลกและกำหนดสิ่งที่เรียกกันว่า “นวัตกรรมทางพระพุทธศาสนา” กันขึ้นมา เพื่อให้ท่านทั้งหลายที่สนใจในการที่จะศึกษางานวิจัยได้ฟังได้สานต่อ ด้วยความคิดแบบนี้จึงขอกล่าวปาฐกถานำในเรื่อง **"พุทธบูรณาการ เพื่อการพัฒนาจิตใจและสังคม"** เวลาพูดถึงคำว่า “บูรณาการ” เราก็นึกถึงภาษาอังกฤษว่า “integration” บูรณานั้นเป็นศัพท์ที่ยืมมาหรือแปลมาจากภาษาอังกฤษและในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ก็ยังไม่ได้บัญญัติคำนี้ไว้ จึงเป็นคำใหม่ในวงวิชาการที่คิดขึ้น บัญญัติขึ้นจากภาษาอังกฤษคำว่า integration

๓. บูรณาการแบบองค์รวม

Integration การรวมเอาส่วนประกอบต่างๆ เข้าด้วยกันแล้วให้กลายเป็นองค์รวมที่มีอาจแบ่งแยกได้ คำว่า integral whole ก็คือองค์รวมที่เป็นเนื้อเดียวกัน ไม่ใช่เอามาแ่งรวมเป็นแ่งไ้ซะ แต่มันเป็นแ่งอย่างหนึ่งที่มีรสรชาติเป็นของตนเอง ไม่ใช่เพียงแต่เป็นการรวบรวม ผลแห่งการรวบรวมนั้น ในความหมายของบูรณาการก็จะต้องได้อะไรใหม่ๆ สิ่งใหม่ ซึ่งก็ไปถึงคำว่านวัตกรรม เป็นเป้าหมายของบูรณาการ ฉะนั้นคำว่า **“บูรณาการ”** ซึ่งภาษาบาลีว่า **“บูรณะ”** แปลว่าทำให้เต็ม ทำให้บริบูรณ์ แล้วภาพที่สมบูรณ์คือภาพอะไร ฉะนั้นในประเทศไทยในวงวิชาการ เราจึงใช้คำว่า **“บูรณาการ”** ในวงวิชาการด้านการศึกษาใน ๒ ความหมาย ความหมายแรกเป็นบูรณาการแบบ

เข้มข้น เราเรียกว่า “**บูรณาการแบบองค์รวม**” คือการผสมผสานส่วนต่างๆเข้าด้วยกัน จนกลายเป็นเนื้อเดียวกันแล้วเกิดองค์รวมใหม่ เอาส่วนต่างๆมาผสมกันแล้วเกิดองค์รวมใหม่

เวลาที่เรารู้สึกถึงองค์รวมไม่ใช่เป็นผลรวม แต่หมายถึงเกิดสิ่งใหม่ เวลานี้ทั้ง ๕ มารวมกัน เป็นมือ มือไม่ใช่แค่นิ้วใดนิ้วหนึ่ง มันคือทั้งหมด เวลาเอาสัตว์ที่เรียกว่าวัว มารวมกันเป็นตัว เราไม่สามารถจะแบ่งได้ มันจะไม่ใช่ของใครคนเดียว ฉะนั้นสิ่งที่จะเป็นบูรณาการจะมีความสมบูรณ์ในตัวมันเอง เป็น Whole ที่ไม่ใช่มาจากส่วนประกอบต่างๆ แยกนิ้วไปคนละทางสองทาง มันก็ไม่ใช่ของใคร เอานิ้วมากรวมกันก็ไม่ใช่มือ มือมันคือนิ้วทั้ง ๕ และมากกว่านั้น นี่คือบูรณาการในความหมายที่เข้มข้น เช่น หลักสูตรแบบบูรณาการที่เราใช้ การรวมหลักสูตรนักธรรม หลักสูตรบาลี และหลักสูตรสามัญศึกษาให้เป็นหลักสูตรเดียวเป็น integral whole เป็นองค์รวม เราเรียกหลักสูตรใหม่ว่า “หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา” เป็นหลักสูตรพระปริยัติธรรม ๑ ใน ๓ ของคณะสงฆ์ไทย หลักสูตรเก่าที่สุดคือ พระปริยัติธรรมแผนกบาลี เรียนบาลีเรียนมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยอยุธยา จนมาถึงปัจจุบัน อีกหลักสูตรหนึ่งเพิ่งครบ ๑๐๐ ปี ก็คือ หลักสูตรนักธรรม กำเนิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ แต่ว่ามาเป็นหลักสูตรเป็นเนื้อเป็นตัวสมบูรณ์ในสมัยรัชกาลที่ ๖ ก็คือ หลักสูตรนักธรรมและธรรมศึกษา เกิดจากการเอา ๒ หลักสูตรมาผสมรวมกัน เมื่อเอาสองหลักสูตรมารวมกัน ผสมผสานกับวิชาสามัญ ในปี ๒๕๑๔ คณะสงฆ์ไทยก็ได้หลักสูตรแบบบูรณาการอีกหลักสูตรหนึ่งซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบันในโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยสงฆ์ เรียกว่า**พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา** เป็นหลักสูตรที่สมบูรณ์ในตัวมันเอง ส่วนจะสมบูรณ์มากน้อยเพียงไรอยู่ที่การปรับปรุงแก้ไขต่อไป แต่มีเป้าหมาย มีวัตถุประสงค์เป็นของตนเอง

เวลาที่เราคิดหลักสูตรใหม่ในมหาวิทยาลัยของเราที่จะบูรณาการพระพุทธศาสนา กับ ศาสตร์สมัยใหม่เราก็คิดในความหมายอย่างนี้ นี่เป็นหลักสูตรแบบบูรณาการแบบองค์รวม การสอนแบบบูรณาการ เช่น การสอนภาษาอังกฤษแบบบูรณาการ คือ สอนทั้งทักษะการพูด การฟัง การอ่าน การเขียน ไว้ในวิชาเดียวกัน การสอนแยกอาจจะทำให้ขาดทักษะบางอย่าง เช่น พูดภาษาอังกฤษไม่ได้ เรียนจนจบมหาวิทยาลัยก็ยังพูดไม่ได้ การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนซึ่งถือภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ ก็ต้องสอนแบบบูรณาการที่รวมทักษะทุกอย่างเข้าด้วยกัน พระสงฆ์ไทยเรียนภาษาบาลีโดยแยกทักษะออก ไม่ได้เรียนแบบบูรณาการ เมื่อเราจัดประชุมวิชาการทางระดับนานาชาติโดยการใช้ภาษาบาลีเป็นภาษากลางในการสนทนา เราก็ได้เป็นแต่เพียงผู้นำเสนอ คืออ่าน paper บทความเป็นภาษาบาลี แต่เวลาจะถามจะตอบจะสนทนาเป็นเรื่องของพระในประเทศอื่น ได้ไปที่ย่างกุ้งว่าเรียนกันอย่างไร บาลีที่โน้นเรียน Conversation เรียนสนทนาภาษาบาลีไปด้วยพร้อมกัน ก็คือทักษะในการพูด ในการฟัง ในการสวด ในการอ่าน ในการเขียนไปด้วยกัน

เพราะเหตุนี้เวลาเรียนเราไม่ได้เอาทักษะในการฟัง ในการพูดไปด้วย เราสวดบาลีโดยที่ไม่ค่อยจะทำความเข้าใจในสิ่งที่เราสวด ที่จริงพระที่เป็นมหาเปรียญสวดมนต์รู้เรื่องทั้งหมดแปลได้ แต่

เราไม่นิยมทำความเข้าใจไปพร้อมกับสวด สวดก็คือสวด ส่วนจะเข้าใจต้องไปอ่าน เราสูญเสียโอกาสเท่าไร เพราะเหตุนี้จึงไม่ค่อยอยากจะทำวัตรสวดมนต์

๔. บุรณาการแบบเติมเต็ม

บุรณาการแบบเติมเต็มเป็นแบบที่ ๒ ไม่ใช่เกิดองค์รวม บุรณาการก็คือ ทำให้สมบูรณ์ การทำให้สมบูรณ์ บุรณาการแบบเติมเต็มทำให้สมบูรณ์นั้นเป็นลักษณะที่ผสมผสานองค์ประกอบต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดภาพที่สมบูรณ์ นึกถึงจิ๊กซอว์ จิ๊กซอว์มันจะมีองค์ประกอบหลายชิ้น เพราะฉะนั้นบุรณาการแบบนี้แบบเติมเต็มก็คือเอาจิ๊กซอว์มาคนละชิ้นสองชิ้น ถ้ายังไม่ประสานกัน มันก็ยังเป็นกองอยู่แต่ละชิ้นซึ่งยังไม่รู้ว่ามันคือรูปอะไร แต่ถ้าเอามาต่อกันมันก็จะออกมาเป็นรูปคน รูปสัตว์ รูปโบสถ์ รูปวิหาร ฉะนั้นแบบเติมเต็มนี้อาจจะได้ความคิดที่เป็นหลักแล้วเอาความคิดมาเติมอีกชิ้นหนึ่งก็สมบูรณ์แล้ว เพราะยังขาดบางอย่าง เช่น เราวาดภาพโมนาลิซ่า วาดอย่างไรมันก็ไม่เหมือนเพราะขาดรอยยิ้มที่ลึกลับ ต้องเป็นฝีมือระดับต้นฉบับ ลีโอนาร์โด ดา วินชี (Leonardo da Vinci, ค.ศ. 1452 - ค.ศ. 1519) ภาพที่เราวาดสวยงามทุกอย่างแต่ขาดความรู้สึก ชีวิตชีวา เพราะยังไม่ได้วาดตา เอาตาใส่เข้าไปภาพก็มีชีวิตจิตใจสื่อสารกับผู้ชม

ศาสตร์หลายๆ ศาสตร์มีความสมบูรณ์ในตัวเองแต่ไร้จริยธรรม ไร้เสียซึ่งศีลธรรม นำความเดือดร้อนมาสู่โลกนี้เพราะไม่มีคุณธรรมจริยธรรมกำกับ ศาสตร์เหล่านั้นทำให้คนเป็นคนเก่ง ขาดลูกตาแห่งปัญญา ขาดปัญญาจักษุ เติบโตไปเท่านั้นเองก็สมบูรณ์ เรียกว่า “เติมเต็ม” จะนำพุทธจริยศาสตร์ไปผสมผสานกับเศรษฐศาสตร์ เราก็ได้เศรษฐศาสตร์แนวพุทธเชิงพุทธ เศรษฐศาสตร์ก็กลายเป็นเศรษฐศาสตร์ที่สมบูรณ์ แต่เมื่อขาดคุณธรรม จริยธรรมมันเป็นปลาใหญ่กินปลาเล็ก ไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียง พอเอาจริยธรรมใส่เข้าไปในเศรษฐศาสตร์หรือเศรษฐกิจ มันก็กลายเป็นเศรษฐกิจพอเพียง อันนี้จึงเป็นบุรณาการแบบเติมเต็ม วิชาต่างๆ ที่เราสอนขาดจริยธรรม ก็สอดแทรกจริยธรรมเข้าไปในวิชาต่างๆ เรียนประวัติศาสตร์ในตัวเองก็แค่เป็นเรื่องราว แต่เรียนประวัติศาสตร์แล้วกตัญญูใหม่จงรักภักดีใหม่ ต่อให้เรียนประวัติศาสตร์เต็มที่แต่ไม่มีการสรุปว่าเรื่องนี้สอนว่าอย่างไร ให้สอนเหมือนเล่านิทานอีสป โดยไม่สรุปว่าสอนธรรมะอะไร ประวัติศาสตร์ก็เป็นแต่เพียงประวัติศาสตร์ เป็นศาสตร์สมัยใหม่ไร้ซึ่งจิตวิญญาณ

ตอนนี้เราจะเอาประวัติศาสตร์กลับมาอยู่ในบทเรียนของนักเรียน วิชาของนักเรียนต้องสอนสรุปว่าเรื่องนี้หมายถึงอะไร กตัญญูกตเวทิต่อบุพการีชนคืออะไรในหน้าประวัติศาสตร์ เป็นแรงบันดาลใจให้เอาแบบอย่างคนในประวัติศาสตร์หรือไม่

ประวัติวีรบุรุษไซรัยเตือนใจ	เรานา
ว่าอาจจะยังชนม์	เลิศได้
และยามจะบรรลีย์	ทิ้งซึ่ง
รอยบาทเหยียบแน่นไว้	แทบพื้นทรายสมัย

สรุปให้เขาด้วย สอดแทรกในวิชาต่างๆ เราเรียกว่าสอนแบบบูรณาการ บูรณาการแบบที่ ๒ แบบเต็มเต็มให้นักถึงภาพจิ๊กซอว์ เราอาจจะได้พุทธศาสนาเพียงนิดเดียวเท่านั้นเป็นรูปใดรูปหนึ่งจริยธรรมไม่สมบูรณ์ เพราะฉะนั้นเอาพระพุทธศาสนาไปประยุกต์เข้ากับศาสตร์ต่างๆ เพื่อให้สมบูรณ์ ได้เห็นงานวิจัยธรรมาภิบาล (Good governance) คำว่า “Good Governance” ถ้าไม่มีหลักธรรมทางพุทธศาสนา เราจะประยุกต์ใช้ Good Governance ในประเทศไทยได้สมบูรณ์อย่างไร เวลาที่เราจะต่อต้านทุจริตคอร์รัปชันไม่นำหลักธรรมศีล๕ เข้าไปได้อย่างไร โดยเฉพาะในข้ออาทินาทาน ธรรมาภิบาลจะต้องมีความ Transparency เป็นข้อหนึ่งในนั้นก็คือความโปร่งใส ทำอย่างไรให้คนโปร่งใสก็ให้คนมีศีลมีธรรม เบญจศีล เบญจธรรมต้องเข้ามา เป็นต้น ทำให้สมบูรณ์

๕.บูรณาการประชาธิปไตยสู่ธรรมาธิปไตย

ในขณะเดียวกัน เราพูดถึงธรรมาธิปไตย เราจะสื่อให้คนเข้าใจว่าธรรมาธิปไตยคืออะไร ทำไมประชาธิปไตยต้องเป็นธรรมาธิปไตย เราจะเทียบธรรมาธิปไตยกับธรรมาภิบาลได้ไหม ระบบธรรมาธิปไตยนั้นจะต้องมีอะไรบ้าง ในระบบนั้นลองเชื่อมโยงกับศาสตร์สมัยใหม่เอามาเสริมธรรมาธิปไตยดู เราเอาพระพุทธศาสนาเป็นตัวตั้งเอาศาสตร์มาผสมผสานทำให้สมบูรณ์ หรือเอาศาสตร์เป็นตัวตั้ง ธรรมาภิบาลเป็นตัวตั้ง ธรรมาธิปไตยเป็นตัวประกอบแล้วแต่ว่าเราอยู่ในไหนField ไหน แต่ทั้งหมดนั้นเพื่อประยุกต์ใช้ ปรับใช้ประโยชน์ในการพัฒนาจิตใจและสังคม ในการสื่อให้ Public ให้สาธารณชนเข้าใจ

การเรียนแบบบูรณาการ ยกตัวอย่างอีกแบบหนึ่ง คือการเรียนภาษาบาลีเชื่อมโยงกับภาษาอังกฤษ เมื่อวานขึ้นนั่งมหาเถรสมาคมได้มีมติเป็นประวัติศาสตร์ให้จัดการศึกษาบาลีสำหรับคฤหัสถ์ได้ พระปริยัติธรรมสนามหลวง บาลีสนามหลวงตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันตั้งแต่ตั้งประเทศไทยมา มีเฉพาะหลักสูตรสำหรับพระสงฆ์สามเณร ไม่เคยมีหลักสูตรให้กับคฤหัสถ์ ไม่เหมือนหลักสูตรนักธรรมซึ่งมีแผนกธรรมสนามหลวง ต่างจากที่จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้กับพระภิกษุสามเณร จัดการศึกษาธรรมศึกษาให้กับคฤหัสถ์ มหาเถรสมาคมได้มีมติแล้วว่า นอกเหนือจากหลักสูตรที่สอนภาษาบาลีให้กับพระสงฆ์สามเณร ปริยัติธรรมแผนกบาลีสนามหลวง

สำหรับเมื่อเดือนที่แล้วให้มีหลักสูตรเรียนคู่กันสำหรับคฤหัสถ์ ๙ ชั้น เหมือนกัน เรียกว่า บาลีศึกษาเหมือนธรรมศึกษา หลักสูตรนักธรรมนั้นมีนักธรรมตรี โท เอก มีธรรมศึกษาตรี โท เอก บาลีก็มีบาลี ๑-๙ ประโยค สำหรับฆราวาสก็เป็นบาลีศึกษา ๑-๙ สิ่งที่ยากจะบอกกับพวกเราว่า บาลีสำหรับฆราวาส ถ้าสอนบาลีเหมือนกับที่เราสอนพระเณรท่องมนต์ยาก เหมือนกับพวกเราหลายคนที่มาเรียน มนยาก ทำไมไม่เรียนแบบเทียบกับภาษาอังกฤษที่ท่านทำงานอยู่แล้ว ฆราวาสมีพื้นฐานเรียนพื้นฐานภาษามีปัจจัยคือภาษาอังกฤษเรียนมาแล้ว เอาภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาตระกูล Indo-European มีปัจจัยเหมือนกันมาเทียบกัน ไวยากรณ์คล้ายๆกัน โครงสร้างภาษาเกือบจะไม่ต่างกันทำไมไม่มีการเทียบเคียง นี่คือการเรียนแบบบูรณาการเอาภาษาอังกฤษมาเติมเต็มให้ภาษาบาลี

ในส่วนตัวเรียนภาษาฝรั่งเศสโดยเชื่อมโยงกับภาษาบาลี ทำวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก เปรียบเทียบกับปรัชญาพุทธปรัชญาปรัชญาของฝรั่งเศสของฌอง ปอล ซาทร์ (Jean-Paul Sartre พ.ศ. ๒๔๔๘-พ.ศ. ๒๕๒๓) อาจารย์ที่ปรึกษาบอก ถ้าไม่เรียนภาษาฝรั่งเศสไม่ให้ทำ ความที่อยากทำ จึงไปเรียนภาษาฝรั่งเศส ส่วนตัวถึง ๒ ปี ย่ายมากๆ เพราะภาษาฝรั่งเศสนั้นใกล้เคียงกับภาษาบาลี มากกว่าภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษมี วิภัต ปัจจัย คล้ายเราแต่ไม่มีเพศ ไม่มีลิงค์ในภาษาอังกฤษ วิเศษณ์ไม่ต้องเปลี่ยนไปตามนามในภาษาอังกฤษ แต่ในภาษาฝรั่งเศสต้องเปลี่ยนหมดเลย มีเพศในแต่ละคำ ฉะนั้นสรุปว่าหาประโยค ๙ ควรจะไปเรียนภาษาฝรั่งเศสอีกภาษาหนึ่ง แต่ภาษาอังกฤษให้ได้ก่อนละกัน นี่คือการเรียนแบบจิกซอว์เอามาเติมเต็มไม่ใช่เรียนแบบองค์รวม เป็นการเรียนแบบผสมผสานบูรณาการ หลักสูตรเราก็ทำคล้ายๆกันได้

๖. วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงฆ์ สู่พุทธบูรณาการ

ปรัชญามหาวิทยาลัยสงฆ์ คือ “ศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับ ศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม” ศาสตร์สมัยใหม่ คืออะไร คำว่าศาสตร์กับสมัยใหม่มี ๒ คำ ศาสตร์นั้นหมายถึงที่ System of Acquiring Knowledge คือระบบการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์และระบบวิชาความรู้ที่ได้จากวิชาการเช่นนั้น ศาสตร์สมัยใหม่ก็มี Scientific Method เป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์อยากให้ลงรายละเอียดขอเวลาจะไม่พูดเรื่องอื่น เอาเป็นว่าเรารู้กันว่าใช้เทคโนโลยีและเป็นระบบวิธีวิทยาศาสตร์ สิ่งหนึ่งก็คือระบบวิธีวิทยาศาสตร์ Scientific Method อยู่บนฐานของประสาทสัมผัสทั้ง ๕ ส่วนการจะเป็นจริงต้องพิสูจน์ได้ด้วยสัมผัสทั้ง ๕ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ส่วนที่เป็นใจนั้นก็ใช้คณิตศาสตร์ logic (ตรรกะ) เข้าไปพิสูจน์ หลักๆก็จะเป็นอย่างนี้

ศาสตร์สมัยใหม่เริ่มตั้งแต่เมื่อไหร่ เริ่มตั้งแต่กาลิเลโอ (Galileo Galilei; ค.ศ. 1564 - ค.ศ. 1642) ซึ่งเขาถือว่าเป็น Father of Modern Science อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ยกย่อง กาลิเลโอ กาลิเลอีเป็นบิดาแห่งวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ โดยถือเอาปี ๒๑๕๒ คือ ๔๐๕ ปีมาแล้วเป็นปีที่กาลิเลโอ ได้ใช้กล้องโทรทรรศน์ส่องดวงดาว สหประชาชาติก็เลยให้ปี ๒๑๕๒ เป็นปีดาราศาสตร์สากล กาลิเลโอเป็นคนที่ปฏิวัติความคิดที่ถือว่าโลกเป็นศูนย์กลางของจักรวาล มีนักคิดหลายคนที่ไม่เห็นด้วย แต่คนที่สนับสนุนแนวคิดว่าดวงอาทิตย์เป็นศูนย์กลางของจักรวาลได้น่าเชื่อถือที่สุดคือ กาลิเลโอ เพราะกาลิเลโอใช้กล้องส่องดูดวงดาว ดูการเคลื่อนไหวของโปรตรอน โดยใช้วิธีการที่พิสูจน์ทดสอบได้ รุ่งอรุณแห่งวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ศาสตร์สมัยใหม่จึงเกิดขึ้นนับแต่นั้นและนักวิทยาศาสตร์ก็พยายามที่จะบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่เข้ากับศาสนา อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Albert Einstein, พ.ศ. ๒๔๒๒ - พ.ศ. ๒๔๙๘) ผู้ค้นพบปรมาณู ผู้ค้นพบทฤษฎีสัมพัทธ์ $E=Mc^2$

ทฤษฎีสัมพัทธ์ได้กล่าวไว้ว่า วิทยาศาสตร์ถ้าอยู่แยกจากศาสนาก็พิกลพิการไม่สมบูรณ์ ศาสนาถ้าอยู่แยกจากศาสตร์ก็มีติดบอด นี่คือการของนักวิทยาศาสตร์ชั้นยอดคนหนึ่ง ไม่ได้หลงกับวิทยาศาสตร์ว่าเป็นสัจธรรมที่ถูกแล้ว ใครที่หลงวิทยาศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์นิยมเราเรียกว่า

Sciencetism คือคิดว่าสัจธรรมของศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์เท่านั้นสมบูรณ์ที่สุดก็มีคนแบบนี้ ไอสไตน์ไม่ใช่คนที่หลงพวกเพื่อว่าวิทยาศาสตร์ให้คำตอบที่สมบูรณ์ วิทยาศาสตร์หรือศาสตร์ต้องมี ศาสนา มิฉะนั้นก็พิกลพิการ ศาสนาที่ไม่สนใจวิทยาศาสตร์ก็มีดบอด ไอสไตน์หมายถึงอะไร นี่คือจิกซอร์ จากวิทยาศาสตร์ที่ไม่มีจิกซอร์จากศาสนาเข้ามาเติมเต็มเป็นดวงตา หรือดวงตาทาง วิทยาศาสตร์ไม่ไปเติมเต็มให้กับศาสนา คือเหมือนกันนั่นแหละ แต่ละฝ่ายก็จะมีดบอดพิกลพิการไม่ สมบูรณ์

ในความหมายของไอสไตน์หมายถึงว่าศาสตร์สมัยใหม่ที่ไร้ศาสนาขาดศรัทธาและศีลธรรม เรามักจะแยก Politics รัฐศาสตร์ออกจากจริยธรรม แล้วมันเกิดอะไรขึ้นในวงการการเมือง เวลาจะ สอนรัฐศาสตร์ในสถาบันการศึกษาทั่วไป จริยธรรมคุณธรรมโดยเฉพาะของพุทธศาสนาจะต้อง สอดแทรกเพราะเราเป็นชาวพุทธ เอาจริยธรรมของอริสโตเติล (Aristotle, พ.ศ. ๑๖๐ - พ.ศ. ๒๒๒) มันไม่ get หรือก มันอยู่ไกลแล้วไม่รู้จะปฏิบัติอย่างไร เอาดวงจันทร์ยูโทเปียมาให้หนักการเมืองหรือ มันไม่สน เขาสนทฤษฎีของมาเคียเวลลี (Nicolo Machiavelli ค.ศ. 146-1527) ปลาใหญ่กินปลา เล็ก ทฤษฎีแก่งแย่งอำนาจเสรีจนฆ่าโคถึก เสรีศึกษาขุนพล แล้วคุณธรรมจริยธรรมมันอยู่ที่ไหน การแข่งขันธุรกิจในประเทศไทยที่เอาอย่างมาจากจีนวิธีคิดของจีน โดยเอากลยุทธ์ของซุนวู มาใช้ในการ แข่งขัน มีกลยุทธ์กลลวงมากมายต่างๆเพื่อให้ขายได้ ไม่มีมิตรแท้และศัตรูที่ถาวร รู้เขารู้เรา รบ ร้อยครั้งชนะร้อยครั้ง แล้วคุณธรรมจริยธรรมมันอยู่ที่ตรงไหน

ศาสตร์ที่ไร้ศาสนาย่อมขาดคุณงามความดี ขาดคุณค่า ขาดศรัทธา ศาสนาที่ไม่มี วิทยาศาสตร์ย่อมขาดความจริงที่พิสูจน์ได้ หมายถึง เวลาพูดกับชาวบ้านมันสื่อกันไม่ได้พูดแต่เรื่อง ปรโลก พูดแต่เรื่องพ้นโลกโลกุตระ ทำไมจะต้องปฏิบัติกรรมฐาน กรรมฐานนั้นต่างจากสะกดจิต ตัวเองตรงไหนคิดไปเองหรือเปล่า มีประโยชน์อย่างไร พิสูจน์ได้ไหมเพื่อดึงคนรุ่นใหม่ให้มาปฏิบัติ กรรมฐาน ทำไม มจร.ยังต้องปฏิบัติกรรมฐานเป็นวิชาบังคับ ปริญญาตรี ๔๐ วัน ปีละ ๑๐ วัน ปริญญาโท ๑ เดือน ปริญญาเอกเดือนครึ่ง ถ้าเป็นปริญญาโทวิปัสสนาภาวนา ๗ เดือน มันมี ประโยชน์ตรงไหนพระคุณเจ้า นอกจากทำแล้วได้ปริญญาบัตรคนสงฆ์มันก็มี แล้วมันมีวิธีพิสูจน์ อย่างไรถึงประโยชน์ของกรรมฐานในการพัฒนาจิตใจและสังคม เราก็จะต้องเอาศาสตร์สมัยใหม่เข้า มาช่วยเอาเทคนิควิธีการทางจิตวิทยาอะไรต่างๆมาเสริมมาสนับสนุน เอาจิตวิทยามาอธิบาย ถามว่า เราจะเอาศาสตร์มาอธิบายพุทธศาสนาได้ไหม ตอบว่า ได้

๗.ธรรมชาติ วิทยาศาสตร์ บูรณาการศีลธรรม

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ไม่รังเกียจศาสตร์สมัยใหม่ ในประวัติศาสตร์พุทธศาสนาไม่เคยมีเลยที่เราจะทะเลาะกับวิทยาศาสตร์หรือนักวิทยาศาสตร์ พระพุทธศาสนาได้ปลุกถ่ายสัจธรรม ว่าความจริงต้องมีในพุทธศาสนาเท่านั้นถ้าสอนอื่นๆไม่จริง พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในธรรมนิยามสูตร มิใช่หรือ ความว่า ภิกษุทั้งหลาย ตถาคตเจ้าทั้งหลายอุบัติขึ้น ความดำรงอยู่ตามธรรมชาติ พระ ตถาคตเจ้าเป็นแต่เพียงผู้ค้นพบ ตรัสรู้ก็คือค้นพบ ออกแสดงประกาศ แต่งตั้ง เปิดเผย จำแนก ทำให้

เข้าใจง่ายในธรรมนิยามสูตร เพราะฉะนั้นสังฆธรรมความจริงของวิทยาศาสตร์ทั้งหลายทยอยกันค้นพบทีละอย่างสองอย่าง บางอย่างพระพุทธเจ้าค้นพบมาแล้ว ประกาศมาแล้ว เช่นอะไร อนัตตา อนัตตาแปลว่าไม่มีตัวตน ในภาษาไทยนั้นแปลยังไม่ครอบคลุม คำว่าไม่มีตัวตนมันไม่ใช่กับคนหรือสิ่งที่มีวิญญาณ เช่น เราไม่มีวิญญาณอมตะ เราไม่มีอัตตา ไม่มีตัวตนที่ถาวรมันเปลี่ยนแปลงทุกขณะแต่มันจริงครั้งเดียว พระพุทธเจ้าตรัสว่าสัพเพ ธัมมา อนัตตา ในไตรลักษณ์ธรรมทั้งหลายทั้งปวงเป็นอนัตตา

คำว่าธรรมะทั้งหลายทั้งปวงมันรวมถึงสิ่งที่มีวิญญาณและไร้วิญญาณ ทั้งนามธรรมทั้งรูปธรรม ถ้าอย่างนั้นเวลาที่เรากล่าวว่าธรรมทั้งหลายทั้งปวงก็รวมไมโครโฟนด้วย แล้วเราจะพูดว่าไมโครโฟนไม่มีตัวตนหรือ เด็กจะเข้าใจได้อย่างไร คำว่าไมโครโฟนเป็นอนัตตา หมายถึงไมโครโฟนไม่มีแก่นสารหรือความเป็นไปของตน เช่นเดียวกับต้นกล้วยเป็นอนัตตาก็คือไม่มีความเป็นต้นกล้วยอยู่ในกล้วยที่เราปลอกทีละชั้น ทีละชั้นๆ มันก็ไม่มีความเป็นต้นกล้วย ผ้าที่เราห่มที่เราถ่มมันมาจากด้ายแต่ละอันที่เราดึงออกมาต่อ มันมีความเป็นเส้น เป็นจีวรอยู่ในตัวของมัน มันเป็นอนัตตา

เพราะฉะนั้นในภาษาอังกฤษจึงแปลคำว่าอนัตตามา ๒ คำ คำหนึ่งก็คือ non ego หมายถึง สิ่งที่ไม่มีชีวิตจิตใจ ไม่มี Ego ไม่มีวิญญาณอมตะ อีกคำหนึ่งซึ่งครอบคลุมหมดเลยเรียกว่า non substantiality หมายถึงสิ่งที่มีความเปล่งของมัน ก็คือแก่น คือสังฆธรรมที่พระพุทธเจ้าสอน เหล่านี้มันคล้ายกับคำสอนของศาสนาทั้งหลายที่ให้มื่อามัน ที่ให้มื่อัตตาอมตะ คล้ายกับคำสอนเรื่องซึ่งชาวโลกเชื่อมาตั้งสองพันปี โดยนักปรัชญากรีกคือมื่อสเตตุส Unsubstable แปลว่าแบ่งแยกไม่ได้

เมื่อเราแบ่งสรรพสิ่งไม่ว่าตัวเราหรืออะไรก็ตามมันจะลงลึกไปถึงสิ่งที่เรียกว่าอะตอม คือปรมาณู คือBuilding block คืออิฐที่สร้างโลกแบ่งไม่ได้อีกแล้วเราเรียกอะตอม อะตอมนั้นเป็นอัตตา สอนกันมาแบบนี้สองพันปี พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาฝ่ายค้านที่บอกว่าไม่มีแก่นตรงนั้นและมาเมื่อหนึ่งร้อยปีที่ผ่านมาก็บอกว่าแท้จริงแล้วอะตอมนั้นแบ่งได้ มันเป็นเพียงประจุไฟฟ้า นิวตรอน อิเล็กตรอน โปรตรอน นิวตรอน อิเล็กตรอน โปรตรอน ปัจจุบันเล็กลงไปอีกเรียกว่าควอนตัม สิ่งที่เราเห็นทั้งหมดนี้คือประจุไฟฟ้าทั้งสิ้น

ท่านทั้งหลาย มันเป็นอนัตตาแล้วใครเคยเอาเรื่องเหล่านี้มาเสริมมาเป็นบูรณาการเข้ากับคำสอนเรื่องอนัตตาบ้าง เราตามทันความคิดวิทยาศาสตร์ระดับ ควอนตัมฟิสิกส์ไหม อย่างนี้เป็นต้น ฉะนั้นพุทธศาสนาไม่ผูกขาดสังฆธรรมจึงได้แบ่งสังฆธรรมเป็นกฎธรรมชาติดูอยู่ ๕ อย่างที่ศาสตร์ทั้งหลายกำลังแย่งกันศึกษาอยู่ในปัจจุบัน บางอย่างพระพุทธเจ้าไม่ได้ลงไปลึกเลย เพราะการสอนศาสตร์ต่างๆนั้นเพียงเอามาเสริมธรรมะ

นิยามหรือกฎธรรมชาติทั้ง ๕ นั่นคือ อุตุนิยาม Physical law อุตุนิยาม เป็นกฎธรรมชาติสิ่งเกี่ยวกับฤดูกาล ก็คือ ดิน ฟ้า อากาศ เปลี่ยนแปลง เราต้องตีความว่า Physical law ก็คือกฎของฟิสิกส์ทั้งหมด รวมถึงเรื่องอะตอมอะไรต่างๆ กฎทางวิทยาศาสตร์กายภาพทุกอย่างแรงโน้มถ่วงอะไรต่างๆอยู่ในข้อที่ ๑ ฟิชนิยาม Biological law เป็นกฎพันธุกรรม ทำไมมะม่วงออกลูก

เป็นมะม่วง มะละกอออกลูกเป็นมะละกอ วัวออกลูกเป็นวัว มันอยู่ในพีชนิยาม Biological law จิตตนิยามกฎแห่งการทำงานของจิตซึ่งอภิธรรมศึกษาสิกซึ่งเราเรียกจิตวิทยาบ้าง อะไรบ้าง กรรมนิยาม กฎแห่งวิถีชีวิตของมนุษย์ เจริญหรือเสื่อมอยู่ทำการกระทำ

กฎ ๑-๔ รวมกันอยู่ภายใต้กฎสากล เรียกว่า**ธรรมนิยาม** สิ่งนี้มีเพราะสิ่งนั้นมี สิ่งนี้ไม่มีเพราะสิ่งนั้นไม่มีอะไรเกิดขึ้นในตัวของมันเอง ต้องอาศัยกันและกันเกิดขึ้น เป็นกฎเหตุและผลการอาศัยกันและกันเกิดขึ้นและพอเวลาเราเข้าใจเหตุนี้ เราก็กเข้าใจผิด ทำให้มันเป็นสาย แต่เราลืมไปว่า ก ทำให้เกิด ข ข ทำให้เกิด ค ตามกรรมทำให้เกิดวิบาก วิบากมาเพิ่มกิเลส กิเลสมันก็ทำกรรม กรรมมันก็หมุนเป็นวิบากหมุนเป็นวัฏจักรเป็นสังสารวัฏ เพราะฉะนั้นเวลาที่เราก็กปัญหา เราไม่มองแบบปฏิจสมุปบาท ทำให้มันเกิดเรื่องเราก็กโทษคนอื่น โทษคนนั้น โทษคนนี้ และเวลาจะแก้ปัญหาก็จะไปแก้ตรงโน้น แก้ตรงนี้ลืมตัวเอง ลืมไปว่าเราก็กมีส่วนทำให้เกิดปัญหา ปัญหาบ้านเมืองทุกวันนี้เพราะสิ่งนี้ เพราะสิ่งนี้ มันทุกสิ่งนั้นแหละทำให้เกิดเรื่อง เวลาตอนนอนก็ต้องมีส่วนร่วม พุทธศาสนากับการสมานฉันท์ กับการปรองดอง เอาหลัก ปฏิจสมุปบาท เข้าไปจับ

เสื่อพีเพราะป่าปก ป่ารกเพราะเสื่อยัง ดินดีเพราะหญ้าบัง หญ้ายังเพราะดินดี ชาวบ้านเขายังรู้จัก ปฏิจสมุปบาทมากกว่าคนสมัยนี้เลย ในเรื่องสิ่งแวดล้อม น้ำมันท่วมมาถึงนี้เพราะว่าอะไร ฝนมันตกโทษเทวดา ไม่โทษคนตัดไม้ทำลายป่า ไปโทษคนตัดไม้ทำลายป่าได้อย่างไร แล้วไอ้ที่ข้างๆนี้ ไม่มีไม้หรือ นี่เราก็กมีส่วนไปซื้อไม้ มองให้มันเป็น **ปฏิจสมุปบาท** มันจะแก้ปัญหได้แล้วัจจธรรมในส่วนทั้งหลายเหล่านี้

ศาสตร์ต่างๆกำลังศึกษากันไม่ว่าจะเป็น Physical law กฎทางฟิสิกส์ กฎทางสังคม ธรรมนิยามนี้เป็นกฎทางสังคม ทั้ง DNA พันธุกรรม เมื่อไม่กี่ปีมานี้สหรัฐอเมริกา ร่วมกับหลายๆประเทศ ทำ Gene Mapping กฎพันธุกรรม ถอดรหัส DNA ของมนุษย์ทำเป็นสิบๆปี ใช้เงินเยอะมาก เพราะหวังว่าเมื่อทำแผนที่ยีนส์ของมนุษย์เสร็จแล้ว จะรู้เลยว่าโรคที่เกิดเพราะยีนส์มันอยู่ตรงไหน จะได้แก้ถูก ปรากฏว่าถอด DNA ถอดรหัส DNA เซลล์ต่างๆออกไปเป็นทกพันล้านส่วนในมนุษย์ แก่โรคไม่ได้ โรคอะไรต่างๆมันไม่ได้เกิดในระดับยีนส์ เกิดในระดับโครโมโซม โมเลกุล ตอนนี้นำต่อไปอีกอีกยี่สิบปีจะรักษามะเร็งได้ อย่าเพิ่งรีบตาย สิ่งทีวิทยาศาสตร์ศึกษาเหล่านี้สามารถนำศาสนาเข้าไปเอามาใช้เป็นประโยชน์ในการสอนไหม ควรจะเอามาประยุกต์สอนพระพุทธศาสนาด้วย ในสมัยพระพุทธเจ้าสอนธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ ของวิทยาศาสตร์สมัยซินโก สมัยนั้นง่ายมาสอนศาสนา ตอนนี้นำเอามาสอนได้ไหม DNA เราเอามาสอนได้ไหม ได้ทั้งนั้น พระพุทธเจ้าไม่เคยปฏิเสธ พระพุทธเจ้าใช้ Anatomy ใช้ ภายวิภาคศาสตร์เกี่ยวกับการพิจารณาปฏิภูลและกรรมฐาน เราสามารถที่จะใช้สมัยใหม่ได้อย่างนี้ ภาพอินเตอร์เน็ตขึ้นจอ อะไรที่ได้จากกรรมฐาน ไม่ต้องเป็นหัวกะโหลกในป่าช้าเราก็กู้ ใช้ประโยชน์จากวิทยาการที่ก้าวหน้า เทคโนโลยีสมัยใหม่

๘.วิทยาศาสตร์ “บูรณาการ” พุทธศาสน์

พระพุทธเจ้าไม่ไปเถียงกับศาสตร์สมัยใหม่เลย พระองค์ตรัสว่า “**นาฬิกิขเว โลเกนะ วิวาทามิ**” แปลว่า “**ภิกษุทั้งหลาย เราตถาคตไม่ทะเลาะกับชาวโลก ไม่ขัดแย้ง แต่ชาวโลกอาจจะขัดแย้งกับเรา**” คำว่า คนที่พูดถึงความจริงจะไม่ทะเลาะกับใคร จริงมันก็คือจริง ในโลก ถ้าเรายืนหยัดอยู่ในสัจธรรมความจริงให้ความจริงมันเผยออกมา ถ้าผิดเราก็กยอมรับว่าฉันเข้าใจผิด ถ้าคนอื่นผิดเผยความจริงออกมา เราต้องคิดตรงกับเรา คนที่แสวงหาความจริง ธรรมวาที ไม่ทะเลาะกับใคร สำคัญพวกอธรรมวาที ที่บิดเบือนความจริงเอามาสนองประโยชน์ของตนเองต่างหากเอามาทะเลาะกัน คนที่มีผลประโยชน์มันก็จะบิดได้ แต่ถ้าเราศึกษาความจริงเพื่อความจริง ทำวิจัยเพื่อหาสัจจะธรรม เราไม่ต้องไปทะเลาะกับใคร ความจริงมันก็คือความจริงวันยังค่ำ พระพุทธเจ้าสอนธรรมะกำมือเดียว พระองค์ตรัสว่าอดีตก็ดี ปัจจุบันก็ดีเราสอนแต่เรื่องทุกข์กับทางดับทุกข์ ความรู้เป็นสัพพัญญูมากมายมหาศาล แต่นำมาสอนพุทธบริษัทแค่กำมือเดียวเท่านั้น กำมือเดียวนั้นทำไมไม่สอนทั้งหมดที่ตรัสรู้ เพราะศาสตร์ที่รู้เยอะแยะทั้งหมดเป็นสัพพัญญู พระองค์บอกไม่ต้องสอน สอนกำมือเดียว เฉพาะที่เป็นไปเพื่อเป้าหมาย เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับทุกข์ เพื่อนิพพาน ธรรมะกำมือเดียวก็คือพระไตรปิฎกทั้ง ๔๕ เล่มนี้แหละ สอนอยู่เรื่องอริยสัจ ๔ นี้แหละแต่ว่าจะประยุกต์ ยักยักย้ายถ่ายเทแก้ปัญหา ให้สอดคล้องกับกลุ่มคน สถานการณ์ นี่คือนี่สิ่งที่เรากำลังทำการบูรณาการ พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อเอากำมือเดียวนี้ไปแก้ปัญหาสังคม จิตใจและสังคม

ฉะนั้นการบูรณาการจึงมีลักษณะที่ ๑. นำเอาพุทธศาสนาไปเติมเต็มให้กับศาสตร์ทั้งหลาย บูรณาการในลักษณะที่เติมเต็ม หรือ ๒. เอาศาสตร์ทั้งหลายมาเติมเต็มให้กับพุทธศาสนาที่เรายังขาด เราสอนสัจจะธรรม บางอย่างนำวิทยาศาสตร์มาเทียบแล้วไม่สอนธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ มาสอนอะไรที่มากกว่านั้นก็ได้ เอามาเพิ่มมาเติมจิ๊กซอว์มันจะได้สมบูรณ์ ทำไมเราจะต้องปฏิบัติกรรณฐาน กรรณฐานมีประโยชน์อย่างไร พัฒนาจิตใจได้อย่างไร มีงานวิจัยในด้านนี้มากมาย โดยเฉพาะในโลกตะวันตกเอาศาสตร์สมัยใหม่มาใช้พุทธศาสนา และในขณะเดียวกันกรรณฐานก็เปิดโลกให้กับนักวิทยาศาสตร์ที่เขาไม่เคยเห็น วิทยาศาสตร์ก็ไปเติมเต็มให้กับโลกวิชาการ **ที่** **ทำกันมากตั้งแต่ประมาณียี่สิบปีที่ผ่านมา** ก็คือ วิทยาศาสตร์สาขาประสาทวิทยากับกรรณฐาน ก่อนยี่สิบปีย้อนไปนั้นทำไม่ได้ ทำไมทำไม่ได้ เพราะเงินไม่พอ ยุคสมัยนี้ทำได้เพราะเทคโนโลยีมันถึง เพราะฉะนั้นนี่คือตัวอย่างว่าทำไมงานวิจัยในทางพุทธศาสนามันทำได้เรื่อยๆ เพราะเครื่องมือเทคโนโลยีสมัยก่อนไม่มี เราก็เลยทำวิจัยไม่ได้ พอสมัยนี้มีเราก็ทำได้สมัยก่อนพูดแต่เรื่องอะตอม ยังไม่มีเรื่องระเบิดปรมาณู ยังไม่มีเรื่องนิวเคลียส นิวตรอน โปรตรอน อิเล็กตรอน เพราะฉะนั้นมันตึงอยู่ เดียวนี้ไม่ตึงแล้ว

ควอนตัมมีฟิสิกส์มาช่วยเรา เรื่องของกรรณฐาน แต่ก่อนนี้ก็ปฏิบัติกันไป พิสูจน์ ทดลองอะไรก็ไม่ได้ คิดเอง กำหนดจิตใหม่ ก็เอาสะกดจิตเข้ามา เลยกกลายเป็นกรรณฐานสะกดจิต แต่เมื่อยี่สิบปีที่ผ่านมางานวิจัยเขาเรียกว่า Research orientation มากมายมหาศาล นี่ยกตัวอย่างว่าเราสามารถทำวิจัยเรื่องพุทธธรรม พุทธศาสนาได้ไม่รู้จัก เพราะเครื่องมือเครื่องมือมันอำนวยขึ้นและก็จะเป็นอย่างนี้มากขึ้น ประสาทวิทยาศาสตร์ คือศึกษาเรื่องระบบประสาทสมองและร่างกาย อาศัย

เครื่องสแกนที่เรียกว่า MRI และเครื่องตรวจคลื่นสมองที่เรียกว่า EEG ไปศึกษาประสบการณ์โยคีผู้ปฏิบัติกรรมฐานผลออกมาค่อนข้างยืนยันประโยชน์ความอัศจรรย์ของกรรมฐาน ฝรั่งเศสแตกตื่นกันมาปฏิบัติกรรมฐาน ไม่ใช่อยู่ๆฝรั่งเศสเขาไปเพื่อกรรมฐาน วิทยาศาสตร์ช่วยเผยแผ่ศาสนาในโลกตะวันตกเป็นอย่างนี้ นี่ก็คือ MRI เครื่องสร้างภาพด้วยสนามแม่เหล็กไฟฟ้า เอาสอดเข้าไป ดูโรค ดูอะไรต่างๆ เดียวนี้ตรวจกันแบบนี้ ช่วยในเรื่องศึกษาภาพในสมอง คลื่นสมองของผู้นั่งกรรมฐานถ่ายภาพออกมา

๙. EEG, MRI : บუნดาการวิปัสสนากรรมฐาน

องค์ดาโลลามะที่ ๑๔ ได้เชิญนักวิทยาศาสตร์ด้านประสาทสมอง ชื่อริชาร์ด เดวิดสัน (Richard Davidson, ค.ศ.1951) จากสถาบันวิจัยชั้นนำในสหรัฐอเมริกาไปที่ธรรมศาลาเมื่อ ๒๒ ปีมาแล้ว เอาเครื่องมืออย่าง EEG (Electroencephalography) อย่าง MRI (Magnetic Resonance Imaging) ไปตรวจคลื่นสมองของพระนั่งกรรมฐานโดยเฉพาะลามะแล้วเกิดอะไรขึ้น นี่คือนภาพที่กำลังใช้ EEG วางไว้บนศีรษะลามะที่นั่งกรรมฐานมา ๒๐ - ๔๐ ปี เวลาเข้าฌานนี่จิตเป็นอย่างไร ผลปรากฏว่าจิต นี่คือตัวอย่าง ลองมาจับพวกเรบ้างสิ วิชากกรรมฐาน ต่อไปสอบได้ สอบตก เอานี้แหละดีไหม มันจะได้ไม่ขึ้นอยู่กับอารมณ์ของอาจารย์สอนกรรมฐาน จะได้จะตก นี่เขาใช้แบบนี้แล้ว หลอกกันไม่ได้ คิดว่าถ้าใช้แบบนี้คงไม่ผ่านกันหลายรุ่น แต่บังเอิญว่าได้ ดร.ไปแล้ว ได้ปริญญาโทมาแล้ว เขาทดสอบกันแบบนี้ หลอกไม่ได้ วัดได้ประเมินได้ ก่อนที่เราเปิดวิปัสสนาภาวนา ในยุคนี้มันเปิดได้เพราะเราวัดได้ ประเมินได้จึงมีปริญญาโทวิปัสสนาภาวนา

เมื่อ ๒๐ กว่าปีมาแล้วลองเชิญผู้เชี่ยวชาญมาทำหลักสูตร เขา Reject ด้วยประโยคเดียวว่า วัดไม่ได้ ประเมินไม่ได้หลักสูตรของเราตกไป เมื่อ ๒๐ ปีมาแล้ว ตอนนั้นเป็นรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการแต่ตอนนั้น เราเปิดหลักสูตรปริญญาโทวิปัสสนาภาวนาได้ กรรมฐาน Popular มาก แท้กันมาเรียนที่สถาบันพุทธโฆษา เพราะอะไรนี่อิทธิพลอันนี้ ฝรั่งเศสบอกวัดได้ ประเมินได้ไทยเลยได้อานิสงส์โดยไม่รู้ตัวมาเห่อตามฝรั่งไปด้วย ทำให้มหาจุฬามีปริญญาโทวิปัสสนาภาวนาเป็นแห่งแรกในโลก เพราะตอบคำถามว่าวัดได้ประเมินได้ไหม ตอบได้ พวกนักวิทยาศาสตร์อิงไปแล้ว วัดอย่างไร สำหรับผู้ที่ไม่มีพื้นความรู้อธิบายให้ฟัง

ในสมองของเรามันมีเซลล์ประสาทที่เรียกว่านิวรอน สองหมื่นล้าน เซลล์สมองต่างๆ เหล่านี้ส่งประจุไฟฟ้าเข้าหากันแป๊ะๆ ๑ เวลาเราคิดเราคิดเป็นประจุไฟฟ้า เราเรียกว่าคลื่นสมอง เพราะฉะนั้นเวลาที่มันมีคลื่นสมองเขาเรียกว่า อิเล็กตริกอล อินซัส มันมีประจุไฟฟ้า อย่างภาพที่เห็นมันแว็บๆ ๑ มันอาศัยระบบเซลล์ประสาทสองหมื่นล้าน ส่งกระแสไฟฟ้าเข้าหากันเวลาทำนั่งฟังนั่งคิดมันทำงานตลอดเวลา แม้เวลาที่ท่านหลับมันก็ทำงาน ที่นี้วิธีวัดง่ายๆ ทำกันอย่างนี้ เขาวัดเป็น Brain Wave (คลื่นสมอง) โชว์ภาพให้ดูอธิบายเล็กน้อย สำหรับคนนอกวงการ นี่ก็ไม่ใช่คนในวงการแต่รู้เรื่อง เพราะอยากรู้ไม่ใช่อะไรหรอก คือเวลาที่มันมีปั้ม สมองมันมีปั้มเชื่อมอยู่ใกล้ๆ กัน เขา

เรียกว่า พันซ์ มันอยู่ใกล้กัน ไฟฟ้ามันจะกระโดดเข้าหากัน จากปุ่มหนึ่งๆ มันโดดข้ามอย่างที่เราเห็น เวลาสมองทำงานเขาจะรู้ว่าส่วนไหนเลย Tab เข้าไป

เวลาท่านใช้ความจำประจุไฟฟ้าในการรับรู้ ในการมอง ในการสังเกต เขาจะบอกว่าประจุไฟฟ้าจะใช้มากตรงไหน คลื่นมันจะขึ้นสูงตรงนั้น คำว่าคลื่น Wave หรือ Brain Wave คลื่นสมองเขาวัดยังไง เขาวัดเป็นHz ก็คือเป็นจุดๆ มันวัดหนึ่งกันับหนึ่ง ในหนึ่งวินาที ท่านมีคลื่นไฟฟ้าเกิดขึ้น ก็ครั้งก็คือมันกระโดดเข้าหากัน เขาไม่ได้นับเป็นนาทินะ เขานับเป็นวินาที เขาเรียกว่าเฮิร์ท เป็นเมกะเฮิร์ท เฮิร์ทวัดอย่างนี้ เวลาที่คลื่นที่ท่านนั่งฟังอยู่ตรงนี้ คลื่นสมองของท่านถ้านำมา Tab เนี่ยนะ โดย EEG ๒๐๐ กว่าจุดเนี่ย มันจะขึ้นเป็นกราฟเลย ตอนนี้งานสมองของพวกเราอยู่ตรงนี้ อยู่ตรงเบต้า คลื่นเบต้าคลื่นนี้ คลื่นเบต้าเป็นคลื่นความถี่สูงสุดในตอนตื่น ก็หมายความว่าอย่างไร หมายความว่า ๑วินาทีมันมีจุดไฟฟ้าแว็บๆ ตั้งแต่ ๑๒-๓๐ รอบ ไฟฟ้าแค่หนึ่งวินาทีมันเกิด ๑๒-๓๐ ใครจะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับใช้สมองมากหรือใช้สมองน้อย คนไหนฟังไม่รู้เรื่องนั่งเครียดอยู่ก็จะประมาณ ๓๐ ส่วนคนไหนที่เรียนมาแล้วสบายๆก็นั่ง ๑๒ ก็รู้เรื่อง

เพราะฉะนั้นคนเราเวลาที่ตื่นสมองจะทำงานตลอด พอสมองทำงาน ตารางสมองที่เรียกว่าประจุไฟฟ้ามันจะปั๊ปปๆ อยู่ในคลื่นเบต้า ๑๒-๓๐รอบ/วินาที ฉะนั้นถ้าท่านคิดทำวิจัย คิดอะไรก็ตาม คิดหนักๆ นั่งคุยหรือนั่งฟังหรือกำลังพูดอยู่เนี่ย มันจะอยู่ในคลื่นเบต้า ถ้าประมาณแค่ปสมองตอนนี้นะ มันจะเกิดเร็วมากไม่ทันพูดไม่ได้ แล้วเป็นอย่างไร ผลก็คือคนไหนที่เร่งมากจนไปถึง ๒๐-๓๐คือเครียด ใกล้จะสอบวิทยานิพนธ์ ใกล้ส่งงาน ใกล้โน่น ใกล้นี้ ใกล้เป็นสมณศักดิ์จะประกาศ ใกล้ห่วยออก ห่วยกิน คิดไปต่างๆนานา แล้วมันเกิดSpace สเปซที่วัดได้ด้วยคลื่นสมองที่ทำงานเร็วจี เกือบ ๓๐ รอบ/วินาที ทุกคนเป็นด้วยกันทั้งนั้น มีทั้งหมด แม้บางวันที่เราสบาย ไปเที่ยวชายทะเล Vacation พักผ่อน ปิดเทอม ไปนั่งฟังดนตรีหลับตา คลื่นสมองมันจะลดลง ความเร็วเราไม่ต้องใช้มากมันจะมาอยู่ในอัลฟา ๘-๑๒ รอบ Relax time ไม่คิดอะไรมาก ไม่กลัวไม่กังวล

คนที่กลัวกังวลนี่จะเป็นเบต้า ส่วนคลื่นที่ลดความเร็วลงก็คือสมาธิ ตรงนี้แหละกรรมฐานเข้ามา เวลาที่เราคิดด้วยเบต้า คือ คิดแบบคนทั่วไป แบบที่เรา นั่งคิดมันจะเครียด แต่ถ้าท่านคิดด้วยอัลฟา คือสมองทำงานช้าลง ช้าลง สงบ มันจะมีความสุข เพราะฉะนั้นคนที่ทำสมาธิเป็นอุปจาระ อุปจาระสมาธิมันเป็นอัลฟา นั่งคุยกันเพลิน Relax ดูธรรมชาติในชีวิตประจำวันเราจะไม่เครียด ความรู้สึกของเราจะสงบ กรรมฐาน สงบโดยธรรมชาติ หลับตาไม่คิดอะไรได้พักผ่อน หรือสงบโดยกรรมฐาน ปัญหาก็คือวันๆหนึ่งเราจะสงบน้อยมาก เราได้พักน้อยมาก ฉะนั้นกรรมฐานเป็นเครื่องมือในการที่จะสร้างคลื่นอัลฟาให้เรา

เมื่อริชาร์ดไป Tab มาเป็นอย่างไรคนฝึกใหม่ๆ กรรมฐานใหม่ๆ จะลดจากคลื่นเบต้า (Beta) มาเป็นอัลฟา (Alpha) เพราะฉะนั้นเวลาที่ท่าน Relax ที่สงบ แล้วถามว่าความรู้นั้นเกิดได้อย่างไร ถ้าเราคิดช้าลง สรุปลือคือคิดช้าลง เด็กมักจะถามท่าน คิดช้าแปลว่าโง่ใช่ไหม โอ้พวกคิดช้า ที่มเหลิ้อเกิน แล้วนั่งกรรมฐานให้มันช้าลงก็โง่ใหญ่ อันนี้คือเหตุผลที่เราไม่อยากจะเรียน ไม่อยากปฏิบัติกรรมฐาน วิทยาศาสตร์เขาบอกอย่างไร วิทยาศาสตร์บอกว่า คิดเร็วก็ใช้ว่าฉลาดนะ พวกฟังชานนี้

ฉลาดไหม คิดเร็วคือเราคิดใน ๑ นาทีเราคิดประมาณ ๒๐ เรื่อง คิดเรื่องนั้น คิดเรื่องนี้ เหมือนกับ คนที่โยนลูกบอล ๑๐ ลูกในเวลาเดียวกันมันรับไม่ทัน ลูกบอลมันก็เร็ว ท่านคิดเร็วก็แต่มันไม่รู้ก็เรื่อง สู้คิดเพียงเรื่องเดียวด้วยอัลฟา เพิ่มประสิทธิภาพมหาศาล

นึกออกยังในขณะที่ท่านนั่งอยู่ที่นี่ เดียวคนนั้นก็ลุกออกมา คนนี้ก็เดิน มัน ๕ เรื่อง มัน เครียดนะ แต่ฟังวิทยากรเพียงเรื่องเดียวสบายๆ จิตเราทำงานช้าลง ๑๒ รอบ/วินาที ๘-๑๐ รอบ/ นาที และยิ่งเราสามารถโฟกัส คือ Concentrate ระดมความคิดให้ไปอยู่ในเรื่องเดียวได้ตามที่ใจปรารถนามันเร็วเกินพอดี ๑๒ รอบ ๑๐ รอบ แต่มันเหลือน้อยประสิทธิภาพมากเหมือนรวมพลังแสงแดดให้ไหม้ไหม้หญ้า ไหม้อะไรต่างๆ รวมพลังสมาธิไปที่เดียว ที่นี้พอเรานั่งกรรมฐานมากขึ้นๆ เข้าฌานสมาบัติมันจะไปอัลฟา คุณคลื่นนะเห็นไหน ความคิดจะช้าลง ขึ้นนี้จะเห็นนิมิต Imaginary เวลาเราหลับจิตมันจะทำงาน หลับแล้วฝัน ฝันคือภาพที่เราเห็น นั่งกรรมฐานแล้วเห็นภาพจิตตก ภาวค์ คลื่นสมองสามารถวัดได้ไหมด้วย EEG คนที่นอนไม่หลับเพราะอะไร เพราะสมองมันไปอยู่ในเบต้า คิดจนกระทั่งมันไม่ยอม Slow down ต่อเมื่อเรามากำหนดลมหายใจให้มัน Slow down มันจะลงมาอัลฟา มันจะสบาย สบายแล้วมันก็หลับแล้วก็ฝัน เรียกว่า Theta ๗-๑๐ รอบ วิทยาศาสตร์พิสูจน์ได้หมดและสุดท้ายหลับโดยไม่ฝัน เรียกว่าเดลต้า ๑-๔ รอบ/วินาทีในภาวค์จิต จิตตกภาวค์ทำงานช้ามากๆ มันคือเดลต้า Tab ได้หมด อันนี้ไม่มีเวลาจะอธิบาย คือพูดเป็น

เรื่องนี้เป็นงานวิจัย เป็น Paper งานวิจัยทั่วโลก ทำกันเยอะมาก มันไม่ใช่เรื่องใหม่เลยเขา ทำวิจัยกันทั่วไปหมดเพราะอะไร เพราะเทคโนโลยีเขาถึง เทคโนโลยีเขามี เครื่องสแกนเขามีใน มหาวิทยาลัยของเรายังไม่เคยเห็นเลย EEG ท่านเห็นไหม นอกจากตรวจในโรงพยาบาล อยากเห็น ต้องไปโรงพยาบาล เพราะฉะนั้นเราไม่มีเครื่องมือ ที่นี้สิ่งที่กรรมฐานได้ Contribute ได้มีส่วนช่วย นักวิทยาศาสตร์คือ แกรมม่า คลื่นระดับแกรมม่าคืออยู่ในระดับ ๓๐-๑๐๐ คนทั่วไปมีนิดๆ หน่อยๆ เวลาเครียดสมองมันจะระเบิด แต่นักวิทยาศาสตร์ประสาทวิทยายกบอกว่าจริง ๆ มันมี ๔ ตั้งแต่เบต้าจน ถึงเดลต้า แต่ทุกวันนี้บอกว่ามีแกรมม่าแล้ว ได้จากไหน ได้จากไป Tab พระที่นั่งกรรมฐาน ให้เจริญ กรรมฐานแล้วปรากฏว่าจิตนั้นเป็นสมาธิ สมองทั้งระบบนั้นมันเชื่อมกันหมดเลย ระบบไฟฟ้ามันไม่ใช่ สมองส่วนนั้นคิด ส่วนนี้คิด มันประสานกันหมดแล้วคิดเรื่องเดียวเป็นสมาธิมันเร็วจริงๆ เขาเรียกว่า อัจฉริยะสุดยอดเลย เป็นแกรมม่าเวฟ ความเร็วมากแล้วคนที่ได้แกรมม่าเวฟก็คือมีเราเรียกคล้ายๆ กับปัญญาญาณทุกอย่างเลยทะลุโปร่ง เหมือนกับผู้บรรลุ วิทยาศาสตร์จึงได้เพิ่มเข้าไปอีกอันหนึ่ง จากมีเฉพาะในพระกรรมฐานชาวพุทธที่เรียกว่าแกรมม่า และนี่จะอธิบายเรื่องอะไร เรื่องฉัพพัณณรังสี ของพระพุทธเจ้า เวลาที่พระพุทธเจ้าเปล่งฉัพพัณณรังสี สมองวิ่งก็รอบท่านอ่านไหม

เราพูดถึงอิทธิธรรมก่อนก็ได้ ก่อนที่จะไปในเรื่องนั้น เวลาที่เราศึกษาอิทธิธรรม รูปหนึ่งขณะ เท่ากับจิต ๑๗ ขณะ เวลาเราเห็นภาพหนึ่งภาพจิตเรานำไป ๑๗ ขณะจิต ถามว่าเราเคยถามไหมมัน ก็รอบต่อวินาทีในอิทธิธรรม เวลาเราเห็นภาพแปบหนึ่งเรียนอิทธิธรรมมาประโยค ๙ มาตั้งแต่ ๑๗ ขณะจิตเท่ากับหนึ่งขณะของรูปที่เราเห็น จิตเกิดดับ ๑๗ ครั้ง มันคือคลื่นอะไร เราเคยวัดไหม จะ ช่วยอิทธิธรรมได้มากเลย นึกถึงอิทธิธรรม ก็รอบต่อวินาทีที่ ๑๗ ขณะในจิตปกติ ที่นี้ก่อนจะพูดถึงแก

รมมา พุดถึงว่าเครื่องถ่ายภาพสมองท่านสังเกตท่านมองเห็นไหม ทางนี้คือเบต้า แปลว่าความคิดที่หมุนจี เวลาที่เรา นั่งอยู่ในปกติความเร็วมก มันคือคลื่นเบต้า เวลานั้นกรรมฐานแล้วมันหายไปหมด มันเป็นอัลฟาไปแล้ว จิตสงบ เบต้าไม่มี นี่คือเรื่องหนึ่ง อีกเรื่องหนึ่งน่าสนใจมากอะไรคือข้อแตกต่างระหว่างสมถะกรรมฐานกับวิปัสสนากรรมฐาน เรามักจะตั้งคำถามแล้วเราตอบกันเรื่องสติ เรื่องสมาธิ เรื่องอะไรต่างๆตอบด้วยวิทยาศาสตร์ตอบว่าไงภาพนี้เป็นคำตอบ โดยที่เขาทำเขาไปนั่งกรรมฐาน คนๆเดียวตอนนี้ทำสมถะ ตอนนี้ทำวิปัสสนา

๑๐.สมถะ วิปัสสนา การพัฒนา Brain Plastic

ภาษาอังกฤษคำว่า สมถะ กับวิปัสสนาเขาใช้คำว่า DIRECTIVE MEDITATION กับ NON DIRECTIVE MEDITATION คนทั่วไปจะไม่รู้อันไหนคือสมถะ อันไหนคือวิปัสสนาจะบอกให้ ต้องไปอ่าน มา สมถะคนๆเดียวกันที่ถ่ายไว้ นี่เป็นของพวกทำกรรมฐานแบบ DIRECTIVE MEDITATION และให้คนๆเดียวกันกรรมฐานแบบ NON DIRECTIVE MEDITATION ถ่ายภาพออกมาทางขามือ สีเหลืองคือคลื่นอัลฟา เบต้าหายแล้วนะ พอนั่งกรรมฐานไปเบต้าที่ทำให้เราเครียด เรื่องเราเครียดเรากังวลจะหาย ไร่คลื่นที่มันหมุนก็จะเกิดคลื่นอัลฟารขึ้นมา ทีนี้เวลาทำกรรมฐานแบบ DIRECTIVE คืออะไร DIRECTIVE คือเจาะจงไปที่อารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น กำหนดลมหายใจเข้าออก กำหนดลมหายใจอย่างเดียว เป็นโพกัสอยู่ตรงนี้ ไม่คิดเรื่องอื่นเลย โพกัสอยู่ตรงนี้ ปรากฏว่าอัลฟามันก็จะเกิดน้อยเพราะมันจะกักอยู่ที่ลมหายใจหรือส่วนใดส่วนหนึ่ง อันนี้เขาเรียกว่าสมถะกรรมฐาน ทีนี้เราไม่กำหนดให้มีสมาธิแต่ว่าเมื่อเวทนาเกิด ได้ดูเวทนา ดูจิต ดูธรรม เหมือนอย่างวิปัสสนา ปรากฏว่าจิตมันทำงานด้วยอัลฟา เยอะขึ้น สีเหลืองวิปัสสนาทำให้คลื่นอัลฟาเยอะกว่า ผลวิจัยออกมาว่ากรรมฐานมีส่วนในการเปลี่ยนบุคลิกภาพ พัฒนาคือวิปัสสนา ส่วนสมถะมีความสุขสงบอยู่ในขณะกรรมฐาน แต่หลังจากการทำกรรมฐานทำให้คนฉลาด มีไอเดียดี มาจากทำวิปัสสนา เพราะมันไม่ได้เจาะอยู่ที่ใดที่หนึ่ง มันกระจาย เพราะฉะนั้นวิปัสสนาทำให้เกิดปัญญาขึ้นเลย

ทีนี้มาถึงกรรมมาเวฟบ้างเมื่อเราโพกัสสมาธิความคิดเป็นวิปัสสนาแล้วจิตมันเชื่อมกันหมด แล้วในที่สุดวัดคลื่นได้ว่าคลื่นสมองเป็นกรรมมาก็คือมันสว่างโพลน ทำไมเราว่าพระพุทธเจ้าว่าที่เรียนรัศมีไปอยู่ที่ศีระะ สมองใจ เวลาเปล่งสรรพรังสีครั้งแรกเมื่อไหร่ หลังจากตรัสรู้ เมื่อทบทวนธรรมะ ในสัปดาห์แรกพระองค์ทบทวนธรรมะที่ตรัสรู้ คือ ปฏิจจสมุปบาท เห็นความสำคัญของสรรพสิ่งในโลกเป็นพันๆล้าน ต้องมีสติปัญญา ละ ดับ สมถะหมุนอาจจะเกิน ๑๐๐ รอบ พระพุทธเจ้าตอนนั้นคลื่นยิ่งกว่ากรรมมาอีก แต่ไม่มีใครไปวัดพระองค์ ในช่วงนั้นโลกิตยบริสุทธิหมดเลย พระพักตร์ผ่องใส เหมือนปลาใหญ่ ฉลามวาฬได้ลงทะเลลึก ได้คิดเรื่องยากๆ สีเลือดอะไรต่างๆเปล่งรัศมีได้ต้นโพธิ์ เป็นครั้งแรกที่พระพุทธเจ้าเปล่งฉัพพัชรังสีแล้วตอนนี้วิทยาศาสตร์ ประสาทวิทยาศาสตร์บอกว่า คลื่นสมองปกติ ๔ อย่าง ไม่ใช่แล้ว ถ้านั่งกรรมฐานต่อไปมันจะพัฒนาเป็นกรรมมาเวฟ ซึ่งไม่ใช่ความเครียดแล้วแต่เป็นสว่างโพลน ไม่ใช่เรื่องเหลวไหลแล้วและการค้นพบอันนี้ทำให้เกิดยืนยันจากกรรมฐานทำให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ในประสาทวิทยาศาสตร์เรียกว่า BRAIN

ใครที่อายุมากโปรดฟังตรงนี้ คือเวลานั่งกรรมฐานหรือนั่งกรรมฐานก็ตามที่ นักวิทยาศาสตร์ทางสมองเขาบอกว่าล้มความเชื่อเดิมๆว่าคนเราเมื่อถึงอายุเท่านั้น สมองจะไม่โตอีก แล้วใช้ใหม่ เรา รู้กันแบบนี้สมองมีแต่จะฝ่อ สมองมีแต่จะเสื่อม แก่ก็เป็นอัลไซเมอร์คิดแต่อย่างนี้ สมองไม่มีการพัฒนาเมื่อถึงอายุในวัยขนาดนี้ ๗-๘ ขวบ หลังจากนั้นไม่พัฒนาแล้ว แต่การใช้ประสาท วิทยาศาสตร์ MRI EEG ได้ค้นพบว่า นั่งกรรมฐานก็ดี หาประสบการณ์จากการเล่าเรียนศึกษาก็ดี ทำให้ระบบประสาทของสมองมันสร้างนิวรอนใหม่ แล้วสร้างจุดเชื่อมต่อใหม่เพื่อเก็บข้อมูลที่เรารเรียน

เพราะฉะนั้นคนขับแท็กซี่มันจะต้องหาทาง ขับแท็กซี่ต้องจำทางนะสมองส่วนที่เก็บข้อมูล ความจำโตขึ้น แต่พวกขับรถเมล์ ขับประจำ สายไหนก็ไปสมองเท่าเดิม คนที่เรียนมหาจุฬาเป็นวิชา ใหม่ เช่น เรียนบาลี เรียนวิชาที่ตนเองไม่ถนัด สมองพัฒนาขึ้น ส่วนพวกที่เลือกเรียนวิชาเดิมๆซ้ำๆ สมองอาจจะแฟบลง ฟังเลคเชอร์ อันนี้ยากอิการปวดหัว สมองลึบ เพราะฉะนั้น **BRAIN PLASTICS** ก็ คือ สมองมันเป็นพลาสติกยืดหยุ่นได้ นี่คือทฤษฎีที่ยืนยันจากการทำกรรมฐาน แกรมมามันเกิดจาก อะไรแบบเดียวกับคลื่นสมอง ฉะนั้น EXPERIENCE นี่แหละ ถ้าเรียนมากๆ แทนที่จะเรียนแล้วแก่เกิน เรียน ยิ่งใครรู้มาก ยิ่งต้องเรียน ต้องคิดเรื่องใหม่ๆ แล้วเป็นยังไง ทำให้สมองพัฒนา ฉันทะ วิริยะ จิต ตะ วิมังสา ทำไมคนอายุยืน วิมังสาทำให้สมองทำงาน ใช้ปัญญาสอบสวน ไม่เป็นอัลไซเมอร์ เมื่อ สมองไม่เป็นอัลไซเมอร์ สมองควบคุมร่างกายได้ มาเรียนกันเถอะ ๘๐-๙๐ จบไปลงหนังสือพิมพ์ เยอะแยะแล้ว มหาจุฬามีนโยบายตามนี้ มีวิทยาศาสตร์สนับสนุน ไม่ใช่ว่ามาเรียนกันทำไม อย่างนี้ กว่าสมองไม่พัฒนา ท่านยังทำประโยชน์อีกเยอะเลย เพราะสมองเป็นพลาสติกไม่ใช่ซีเมนต์มันขยายได้ วิทยาศาสตร์พิสูจน์หมดแล้ว ที่นี้ทำไมเราต้องคิดช้าลง เมื่อก็บอกว่าทำกรรมฐานแล้วคิดช้าลง ก็โง่สิ การคิดช้า ทำอะไรช้าฉลาดขึ้น คำว่าช้ามันก็ไม่ได้ช้ามาก มันเสียวินาที แทนที่เราจะคิด ๓๐ รอบต่อ วินาที เราเพิ่ม ๑๒ หรือ ๑๐ รอบ/วินาที มันถึงได้ช้าในภาษาทั่วไป แต่ทำสโลว์ดาวน์ความคิด

๑๑.กรรมฐาน “ช้าแต่เร็ว” : THINKING FAST AND SLOW

ฉะนั้นเวลาที่ท่านมีอารมณ์เกิดขึ้นวูบเดียวมันก็ฆ่ากันตายนะ มันคุมไม่อยู่ท่านไม่สามารถ จะมีสติตามทันความคิด เพราะท่านคิดเร็ว ส่วนคิดจะฆ่าตัวตาย มันลึกลับมันขโมย มันไม่ได้เจริญสติ เจริญสติคือ SLOW DOWN ความคิดให้สามารถตามทันได้ พอตามทันได้ท่านก็จะคิดจะตรวจสอบได้ว่า ควรหรือไม่ควรทำ ส่วนตัดสินใจ เรียนมาก ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอดเป็นอย่างไร เหมือนภาษิต อินเดียที่เขาบอกว่า ในยามจะพิณาศความรู้มักวิปริต ความรู้ที่เรียนมามันหมด ไข่เลย ไข่แน่จริงๆ ของแท้ซื้อเลย สวย เจ๋งมาเยอะแล้ว ส่วนตัดสินใจ พวกเขาทองมาหลอกขายทองซุบ รู้ไหมว่าทอง เพราะส่วนตัดสินใจถ้า SLOW DOWN เรากำลังโลก มีที่ไหน เอาทอง ๑๐ บาทมาแลกกับ ๒ บาทในคอ เรา คิดหน้าคิดหลัง เราช้าลงหน่อยมันจะเห็นความโลภในจิตเราแล้วเราจะตัดสินใจได้ถูกต้อง กลายเป็นว่าชีวิตมีความสุขขึ้น เพราะฝึกให้คิดช้าลง

ฉะนั้นคนๆนี้เขาทำวิจัยตลอดชีวิตเขาเลยชื่อ แดเนียล คาร์เนมัน (Daniel Kahneman, ค.ศ. 1934) ได้รางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ ไปอ่านหนังสือเล่มนี้ก็ได้ THINKING FAST AND SLOW

THINKING FAST เป็นกระต่ายอยู่ในหัวเรานี้แหละ คิดช้าเป็นเต่า เพราะฉะนั้นควรจะคิดช้าหรือคิดเร็ว จะคิดแบบกระต่ายหรือคิดแบบเต่า หนังสือเล่มนี้ที่คนเขียนได้รางวัลโนเบลพิสูจน์แล้วด้วยทฤษฎีของเขาแหละที่ทำมาตลอดชีวิตว่าคิดเร็วไม่ดี คิดช้าดีกว่า ช้าๆ ได้พริ้งเลื่องลม เอาสติมา STOP มาหยุดความคิดที่มันเป็นกระแสน้ำไปให้มันซัด ทำไมเมื่อกี้พิสูจน์แล้วจากประสาทวิทยาศาสตร์

ตอนนี้มา ECONOMIC หน่อยเรื่องเดียวกันนี้แหละบอกแล้วว่าบูรณาการทั่วโลก เมื่อกี้เอาประสาทวิทยาศาสตร์ เอาอะไรต่างๆ มาเป็นยังงี้ สมองหมุนไปขนาดไหนแล้วนะ ทำไมคิดช้ามันดีกว่าคิดเร็ว เขาจึงตอบว่า THINKING FAST AND SLOW เอาแบบไหน ตอบ คิดเป็นเต่าดีกว่าคิดแบบกระต่าย ทำไม คำตอบของเขา ปกติคนเรานี้แหละมันจะมีระบบความคิดอยู่ เขาเรียกว่า SYSTEM มันเป็นระบบ ระบบคืออะไร วิเคราะห์แล้วคิดตามนะพูดแบบง่ายๆ โดยความเคยชินเราคิดอย่างไรเราทำอย่างไรเราก็จะทำแบบนั้น เหมือนกับที่เราถูกสั่งสอนมา เช่น ภาสิตเขาบอกว่า เห็นแขกกับเห็นงูให้ทำอะไรก่อน ท่านตอบ

เพราะฉะนั้นมันมีอคติเป็นฐานอยู่ในความคิดของตน เราจะตัดสินคนทันทีด้วยรูปลักษณ์ภายนอก เขาเรียกคิดเร็วคนที่เดินหนวดเพิ่มมานี้ ใส่แว่นตาดำ โจรแน่ๆ สรุปล้วนนะ โดนแน่ๆ คนที่ขอมข่อหัวงูกระดาศมา มาบริจาคให้รอก่อน เอาพวกแต่งตัวดีเข้ามาก่อนเศรษฐกิจแน่ งูกระดาศ มีเงินเป็นล้านมาถวายพระ พระก็รับ ถามทำไมเอาใส่ถุงกระดาศมา มันไม่หายโจรไม่ปล้น เราตัดสินโดยความเคยชินรูปลักษณ์ภายนอกที่เรียกว่าระบบที่ ๑ มันคิดเร็ว FAST AUTOMATIC แล้วมันมี ไร่สำนึกคือความเคยชิน ไม่ได้ตรวจสอบ ไม่มีสติ เพราะฉะนั้นเราตัดสินคนกันด้วยวิธีนี้ สมมติทุกวันนี้ใครลองพูดประโยคอะไรสักประโยคเรื่องการเมืองสิ เราตัดสินได้เลย แดง เหลือง ลองไปออกทีวีสิ เขาจะใส่ยี่ห้อเราเลย ไม่มีหลอกพวกกลาง เพราะเรามีระบบแดงอยู่ในหัว ฉีดเข้าไประบบเหลืองอยู่ในหัวแล้ว แล้วระบบนี้คบไม่ได้ ระบบนี้คบได้ มันก็แบ่งพวกเป็น ๒ ระบบที่ไม่ได้เรื่องเป็นระบบกระต่าย แล้วตัดสินคนทั้งประเทศ แล้วมาทะเลาะกันทุกวันนี้ เคยมีสติบ้างไหม

คนที่คุณตัดสินโดยด่วนสรุปมันเสียหายร้ายแรงขนาดไหน อันนี้คือระบบที่ ๑ ระบบที่ ๒ เป็นระบบ SLOW ช้า ต้องวิเคราะห์ วิจัย มีสติ ต้องมีเหตุผล เช่น ดูกันไปนานๆ ก่อน รู้หน้าไม่รู้ใจ ที่เราพูดนี้มันไวใจได้นะ ไอ้ที่บอกจะมาบริจาคเชื่อถือได้ ไม่ใช่อยู่ๆ หลวงพ่อครับ ผมจะเอาภริยามาทอดครับจะขอคารกกลับบ้าน ๒ พัน ดีใจได้ภริยา ขอคารกกลับบ้าน ๒ พัน เพราะไอ้ระบบที่ ๑ ไม่ใช่หรือมันเร็ว แล้วไอ้ระบบที่ ๒ มันทำงานไม่ทัน จริงๆระบบที่ ๒ มันมีอยู่แต่โดนระบบที่ ๑ หลอก

๑๒.สติ โยนิโสมนสิการ คุณค่าแห่งการตื่นรู้

เรามีเหตุผลด้วยกันทั้งนั้นแต่ข้อมูลมันหลอกเรา เราฟังด้านเดียว เราอะไรด้านเดียว แล้วเราก็บอกว่าฉันมีเหตุผลที่สุด ไอ้ที่ฉันตัดสินใจ ฉันมาที่นี่ แต่มันเป็นเหตุผลที่ข้อมูลไม่รอบด้านมันหลอกเรามันเป็นคือระบบที่ ๑ เห็นแป๊บตัดสินใจ ฟังแป๊บตัดสินใจมันไม่ได้มองรอบด้าน เราเรียกการตัดสินใจแบบระบบที่ ๑ ว่าอะไร ในพระพุทธศาสนา โยนิโสมนสิการ คือ อคติ ฉันทาคติมันชอบอยู่ แล้วถูกใจไอ้ที่ท่านพูดตรงกับใจข้าพเจ้า ไปกับเขาเลย แล้วเคยดูไหมว่ามันถูกต้องไหม เมื่อใดก็ตามที่

ท่านตั้งคำถามว่ามันไม่ถูกต้อง เรากำลังคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นระบบที่ถูกต้องระบบเหตุ ระบบผล ระบบโยนิโสมนสิการ คุณค่าแท้ คุณค่าเทียม เอาอาหารมาตั้งปูป กินอร่อยเลย หมูสะเต๊ะ แต่พอระบบที่ ๒ โยนิโสมนสิการ คลอเรสเตอรอลเท่าไร กินน้ำมันอร่อยแต่ตอนลดมันยากไหมเคยคิดไหม คิดแต่ตอนหมดไปเรียบร้อยแล้วเหลือแต่ไม้จริงป่าว เงินนะบางทีอยากได้เหลือเกินเอาเลย ดิดคูกสิไปลักเขา โกง

เพราะฉะนั้นระบบโยนิโสมนสิการมันกำหนดเข้าไม่ทันใจ ้วยรุ่นใจร้อน ดิสโก้ทำไมมันเร็ว มันอยู่ในระบบนี้รักกัน ออกหัก ฆ่ากัน อาชญากรรมเกิดยาบ้าเป็นเหตุ บนรถไฟ สติมันไม่มา สติมันทำให้ระบบช้าลงเพราะฉะนั้นสอนด้วยสตินี้แหละ สอนธรรมะมาก ระบบจริยธรรมก็คือ สตินั่นเอง กา ลามสูตรสอนเราว่าอย่างไร ดูอดีตก่อน ลำเอียงเพราะชอบ ลำเอียงเพราะชัง ลำเอียงเพราะหลง หมายถึงอะไร คนรักกัน ชอบกัน มันเป็นเรื่องปกติ แต่เวลาคุณตัดสินเขาคุณจะลำเอียง ชอบคนไหน ก็จะดูแต่ด้านเดียว ดูด้านดีของเขา ไม่ดูด้านบกพร่อง เวลาคุณเกลียดใคร โทษาคติ ดูแต่ด้านร้ายของเขา เขาอาจจะมียุทธประโยชน์ต่อคน มีประโยชน์ต่อองค์กร มีประโยชน์ต่อบ้านเมือง คุณไม่มอง เพราะฉะนั้นอคติที่เขาแปลภาษาไทยว่าลำเอียง นี่ก็คือเรา ตัดสินด้วยข้อมูลด้านเดียว ไม่มองรอบด้าน เราไม่ทำ ปัญญามันก็ไม่เกิด ฟังไม่ได้ศัพท์จับไปกระเดียด ฟังด้านเดียว ฟังหูไว้หู มันจึงลำเอียง เพราะชอบแล้วก็เชื่อไปเต็ม ชัง เราก็ไม่ฟัง ฟังแต่ด้านไม่ดีของเขา โมหาคติคืออะไร โมหาคติมีหลายแบบมาก

พาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์นี้เลวแน่ๆ พระพุทธเจ้าเตือนว่าอย่างไรเพื่อต่อต้านโมหาคติ อย่าเชื่อเพราะฟังตามกันมา เพราะเป็นประเพณี เพราะอ้างตำรา เพราะนั่นเพราะนี่ คือต่อต้านโมหาคติ คือ คิดสิ่งที่มันผิดพลาด แต่เราก็ด่วนสรุปด้วยระบบอะไรก็ตามที่พาดหัว เสียหายทั้งนั้นกว่าจะแก้ข่าวได้ เพราะคนทั้งประเทศมันคิดแบบเดียวกัน ตัดสินไปหมดแหละ ถ้าคนมันออกนอกกรอบโยนิโสมนสิการความลำเอียงได้ ปัญญามันเกิด อะไรที่ย่อไปรู้ ก็ไม่รู้เดียวตาย อย่าไปพูดเพราะฉะนั้นเราก็คิดว่าระบบเรื่องนี้มันคือ โยนิโสมนสิการใช้ใหม่ คือระบบตรงข้ามอคติ ๔ ที่เราตัดสินกันเร็วมาก ไม่มีข้อมูลเลย แต่ถ้าโยนิโสมนสิการมันช้าเพราะอะไร คิดด้วยเหตุด้วยผล มันช้า ว่าจะหาเหตุหาผลได้ พอดีไม่ทันรับประทาน ไม่ทันฉันท อุบายต่างๆ คุณค่าแท้ คุณค่าเทียม แต่โยนิโสมนสิการทำงานไม่ทันแล้วโยนิโสมนสิการนี้แหละ คืออะไร

อคติ ๔ เป็นระบบของกิเลสตัณหา ของความเคยชินของการคิดเร็ว ส่วนโยนิโสมนสิการเป็นระบบแห่งปัญญา ธรรมะ โดยเฉพาะเราเอาปัญญา โยนิโสมนสิการเป็นแสงเงินแสงทองของปัญญา สรุปแล้วเมื่อไหร่ที่ท่านคิดช้าลงด้วยอัลตราคลื่นช้าลง รุ่งอรุณของปัญญามันเกิดเป็นโยนิโสมนสิการ เป็นTHINK SLOW อย่างที่แดเนียล คาน์แมน (Daniel Kahneman, ค.ศ. 1934) พูด และคนเราก็จะทะเลาะกันน้อยลง คนไทยก็จะรักกันมากขึ้น เพราะฉะนั้นโยนิโสมนสิการมี ๔ แบบโดยสรุป คิดให้มันถูกวิธีทุกวันนี้เราคิดผิดวิธีด้วยอคติ เราไม่พูดความจริงกัน เราไม่หาความจริงกันด่วนสรุป มีเส้นทางให้คิดแบบทะลุไปตรงเราก็คิดมั่วๆแล้วก็ด่วนสรุป เรียกว่าเหตุผลวิบัติยังงี้ เช่น มีส้ม ๑ ถัง แม่ค้าเอามาขาย เราหยิบมา ๑ ผล มาชิมมันเปรี้ยว เราก็สรุปทันทีว่าส้มทั้งถังเปรี้ยวมันเป็น

อย่างนี้ตรงกันข้าม ที่เราไปซื้อกันบ่อยๆ ซื้อแตงโม กล้วยที่ไซร์อยู่นั้นสวายนหวานมันแดง ซื้อมาเยอะเลยเต็มบ้านไปหมด ด่วนสรุป เราไม่ได้คิดให้รอบด้านไม่ได้มีเหตุผล ไม่ได้คิดให้เกิดกุศล ที่มีมากมาย เช่น เมตตา มองในแง่ดีสิ มีความหวังในการเชื่อมั่น มันก็เป็นโยนิโสมนสิการ มองในแง่ร้ายมันก็จะฆ่ากันตาย

สังคมทุกวันนี้มันปลูกฝัง ให้จับผิด ให้ว่าร้ายกัน ไม่ได้แผ่เมตตา มองแง่ดีไม่ได้ เด็กหน้าตาน่ารักเราเมตตาเขา เด็กลืปากแตกเรากรุณา ถ้าเด็กได้ดิบได้ดีไม่ต้องไปพึ่งเขามาก มุกิตา อุเบกขา แบบนี้เป็นต้น เราไม่ได้คิดแบบเป็นระบบแบบนี้ อารมณ์รักก็โออยู่นั้นแหละ จะเป็นง่อย เพราะฉะนั้นทุกอย่างเป็นง่อยหมด แม้กระทั่งระบบประชาธิปไตยของเรามันจะต้องให้ทำงานเอง มันเดิบท มันพัฒนา มันแก้ปัญหาด้วยตัวเองบ้าง มันจะได้เดิบทเพราะฉะนั้นคนเราเพราะคิดแบบนี้ มีเหตุมีผลแบบนี้มันไม่โกรธกันหรอกเพราะเราไม่ได้คิดเร็ว เราคิดช้า ชักแม่น้ำทั้งห้า มันTHINK SLOW มันโยนิโสมนสิการ ถ้ามามันมีงานวิจัยอะไรบ้างที่เอาโยนิโสมนสิการมาช่วยแก้ปัญหาสังคม มาแก้ความขัดแย้ง มาแก้ทิวติ อยากรู้เห็นเหลือเกินโยนิโสมนสิการทั้งหลายแหล่ เอามาสอนวิธีคิดให้ช้าลงหน่อย อดคิดลาเอียงทุกวันนี้ดูสิ ดูอะไรต่างๆก็โดนมอมเมากันหมด

โยนิโสมนสิการมันอยู่ที่ไหนในสังคมไทย เด็กก็มีปัญหามอมเมา ผู้ใหญ่ก็ถูกมอมเมาเมทาละกันไปหมด มีใครที่มองความจริงให้ตัวมันเองเฉลยออกมา ปรากฏการณ์วิทยาเขาบอกว่า ตัดอคติ ลาเอียง ความเชื่อทั้งหลาย ปรัชญาเขาพูดไว้ “ให้ความจริงมันพูดออกมา มันมีหมด แต่มันอยู่ในหิ้ง ไม่ได้เอามาใช้ ศาสตร์เยอะเยอะไปหมด สรุปแล้วที่พูดมาได้เรื่องเดียว” วิปัสสนาแปลว่าอะไร เห็นแจ้งเห็นสัจธรรมไม่เอาอคติเข้าไป

๑๓.นวัตกรรมมรรควิธีแห่งความจริงและการค้นพบ

นวัตกรรมคืออะไรแล้วทำไมเรียกว่าองค์กรรวม คำว่า INNOVATION นวัตกรรม แปลว่าพบวิธีใหม่ที่ดีกว่าในการแก้ปัญหาหรือในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ใช่ทำๆๆ แก้ปัญหาไม่ได้ เราเสนอวิธีใหม่ เช่น ทำอย่างไรให้คนเลิกทะเลาะกัน วิธีเดิมๆมันทำไม่ได้เราเสนอพุทธวิธีบูรณาการเป็นโมเดลไปให้คนทำแบบนี้ สวดมนต์การทำอะไรร่วมกันก็ว่าไปแผ่เมตตาแล้วมันแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ มันเป็นนวัตกรรม นวัตกรรมที่สมัยโบราณพระจะรู้ดีเรื่องกัณหา ขาสิ ทำไมชื่อ สามาวติ แปลว่า รู้ ก็เพราะว่าเวลาเศรษฐกิจที่ตนเองไปอาศัยอยู่ เป็นลูกเลี้ยงไปอาศัยเศรษฐกิจอยู่ เศรษฐีมักนำทนายแจกคนยากจนและมักทะเลาะกัน ไม่เข้าคิว ทะเลาะกันแย่งกัน เศรษฐีก็ฟังแล้วมีความสุข แสดงว่าเราได้ช่วยคนยากจน แต่คราวนี้ไม่มีทะเลาะกันเลย ไม่มีแย่งชิงทำไมคนเขาไม่มา แจกทานจากเรา ลงไปที่ไหนได้มากันพริบหมดเลย แต่ว่าเข้าแถวเรียบบรรยากาศเข้าแถวอย่างไร เหมือนสนามบินเอาเชือกกันเป็นช่องๆ วนไปวนมา เวลาเราไปสนามบินสามาวติทำรู้ให้ นี่คือนวัตกรรมหนึ่ง ในสมัยนั้นอินเดียยังไม่เคยมี

ท่านมินวัตกรรมอะไรในการแก้ปัญหาหรือทำสิ่งใหม่ๆ พระอานนท์มินวัตกรรมในเรื่องออกแบบจิวรดีไซเนอร์ไปดูงานของชาวมคธและเป็นแพชั่นที่ ๒๕๐๐ ปียังไม่เปลี่ยนนวัตกรรมไอโฟน

เป็นนวัตกรรม ของเดิมมีคอมพิวเตอร์อยู่แล้ว มีอินเทอร์เน็ตเกิดขึ้น มีโทรศัพท์ แล้วเราใช้กันคนละอย่างคนละเครื่อง โทรศัพท์เครื่องหนึ่ง คอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่ง มีอินเทอร์เน็ตก็ไปเชื่อมอีกอันหนึ่งรวมไว้ในไอโฟน เป็นนวัตกรรม เป็นวิธีใหม่ในการดำรงชีวิต สตีฟ จ๊อบไม่ใช่ INNOVATOR ไม่ใช่นักประดิษฐ์ สตีฟ จ๊อบ ไม่ได้ผลิตสิ่งใหม่ เอาสิ่งที่มีอยู่แล้วมาผสมกันเป็น สิ่งประดิษฐ์ เป็นโมเดลใหม่ที่ใช้ได้ดีที่สุด จนเป็นวิถีชีวิตของเรา เราไม่ได้ประดิษฐ์อะไรใหม่

นักวิจัยทั้งหลายเราไปค้นในพระไตรปิฎกมา โยนิโสมนสิการพระพุทธเจ้าสอนไว้ตั้งแต่ ๒๕๐๐ ปีเราเหมือนกับนักนวัตกรรม INNOVATOR นักวิจัยทั้งหลาย เวลาที่เราพูดว่าบูรณาการไม่ได้ให้ท่านคิดธรรมะใหม่ แปลใหม่ ไม่เคยมีในพระไตรปิฎกไม่ใช่ท่าน ท่านหาสิ่งในพระไตรปิฎกที่เขา มองข้ามเอามาเชื่อม มาประสานมาบูรณาการเหมือนสตีฟจ๊อบ เอาคอมพิวเตอร์ เอาอินเทอร์เน็ต เอาโทรศัพท์ มาบูรณาการเป็นไอโฟนเพียงเครื่องเดียว เป็นองค์รวมเรียกว่านวัตกรรม ถ้ามองว่าศาสตร์ต่าง ๆ ที่เราเอาพระไตรปิฎกเอาคำสอนของพระพุทธเจ้า เอางานวิจัยสมัยใหม่มารวมเป็นวิทยาการสมัยใหม่ มารวมเป็นโมเดล เป็นนวัตกรรมคืออะไรบ้าง เราทำได้ไหม แล้วงานวิจัยของท่านอยู่ด้านไหน แบบเติมเต็มหรือว่าแบบองค์รวม บูรณาการแบบไหน ในการบูรณาการของไอโฟนมีองค์ประกอบอยู่ ๓ อย่าง คือ ๑.จะแก้ปัญหาอะไร หรือจะเอาไปใช้ทำอะไร มันจะต้องมีปัญหาที่รอแก้ มันต้องมีประเด็นที่เอาไปใช้ ๒. เทคโนโลยีอำนวยความสะดวก มีคอมพิวเตอร์เกิดขึ้นแล้ว มีไอโฟน มีโทรศัพท์แล้ว มีอินเทอร์เน็ตแล้วมันก็เกิด ไอโฟนถามว่าเทคโนโลยีที่วานี้ก็คือ อย่างเช่น ในพระไตรปิฎกก็มีเรื่องโยนิโสมนสิการอยู่แล้ว กระจัดกระจายที่นั่นที่นี้ยังไม่เป็นระบบ

๑๔.พุทธจิต พุทธเศรษฐศาสตร์ บูรณาการศาสตร์สู่พุทธ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้นำมารวบรวมในหนังสือพุทธธรรมเอามาทำเป็น ๑๐ แบบเป็นเทคโนโลยีทางสติปัญญา จัดระบบโยนิโสมนสิการ ๑๐ แบบ **ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์** มาทำนวัตกรรมเป็นการสอนด้วยแบบโยนิโสมนสิการด้วยศรัทธา และโยนิโสมนสิการเป็นงานวิจัยขึ้นมา นี่คือนวัตกรรมเอาไปใช้สอนจริงและก็เป็นแบบให้ไปสอนในโรงเรียนทั่วประเทศ สิ่งหนึ่งซึ่งเป็นนวัตกรรมก็คือ Buddhism Psychology เรามีอิทธิพลมานานแล้ว เรามีกรรมฐานเป็น METHODOLOGY เป็นวิธีการในการศึกษาและผสมกับศาสตร์สมัยใหม่เรียกว่าจิตวิทยา เกิด Buddhism Psychology เป็นวิชาเอกวิชาหนึ่งในมหาจุฬา เปิดถึงปริญญาเอกพุทธจิตวิทยา นี่คือนวัตกรรมในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ชีวิตและความตายมีอิทธิพลมีกรรมฐานบวก MOVEMENT รวมกันกับธรรมะต่างๆ มาเป็นวิชาเอกชีวิตและความตาย BUDDHISM MANAGEMENT การบริหารการจัดการสมัยใหม่บวกกับพระพุทธศาสนา อย่างนี้เป็นต้น

BUDDHISM ECONOMICS เศรษฐศาสตร์แนวพุทธก็คือ ECONOMIC ซึ่งมีระบบของมันเองบวกกับ BUDDHISM โดยเฉพาะสัมมาอาชีวะ กลายเป็นเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ เป็นระบบหนึ่ง ยกตัวอย่างอีโคโนมิก เศรษฐศาสตร์สอนอะไร เป็นวิชาที่สอนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อสนองความต้องการที่ไม่จำกัด ประเด็นมันอยู่ตรงนี้ ตรงคำนิยาม มนุษย์มีความต้องการที่ไม่จำกัดและเมื่อไหร่

มันจะพอ เศรษฐศาสตร์ทั้งหลายยังวิ่งตามความต้องการของมนุษย์พอหรือ เพราะฉะนั้น เศรษฐศาสตร์แบบวัตถุนิยม บริโภคนิยม ทุนนิยม เร่งผลิตให้เกิดอุปสงค์ เร่งอุปสงค์ก็เกิดอุปทาน ดีมาน ซัพพลาย มันเป็นกลไกกลต่างๆที่สวนกัน

การลดปัญหาในพระพุทธศาสนา เศรษฐศาสตร์มุ่งสนองความต้องการการบริโภค ในขณะที่พระพุทธศาสนานั้นบริโภคเพื่ออะไร เพื่อความสุข เพื่อประโยชน์ของสังคม เป้าหมายมันคนละทาง คนละระบบ แต่เอามาใช้ด้วยกัน เป้าหมายเศรษฐศาสตร์ทั่วไปมุ่งสร้างสินค้าบริการ สอนความต้องการที่มีไม่จำกัดแต่พระพุทธศาสนาสอนว่าให้จำกัดความต้องการ ให้เกิดความพอใจ พอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงก็เกิดขึ้นบนพื้นฐานนี้ของพระเจ้าอยู่หัว เป็น BUDDHISM ECONOMICS

เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธโดยมีเศรษฐกิจพอเพียง มาเชื่อมกัน ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีการลงทุน การบริโภค ปริมาณเพิ่มมากขึ้น กระตุ้นความโลภไม่รู้จบ ความต้องการไม่รู้จบ เท่าไหร่ จึงจะพอ นี่คือเศรษฐศาสตร์ทั่วไป แล้วเราชาวพุทธจะเดินตามเศรษฐศาสตร์นี้หรือ ประเทศไทยมาเราแบบนี้หรือ เราเอาภูมิปัญญาในระบบพุทธศาสนามาผนวกเข้ากับเศรษฐศาสตร์ให้เป็น BUDDHISM ECONOMICS แล้วเอามาใช้จริงให้ได้ พุทธภาษิตว่า “**นตถิ ตณฺหา สมานํ**” แม่น้ำเสมอด้วยตณฺหาหาไม่มี แม่น้ำยังมีวันเต็ม แต่ตณฺหาไม่มีวันเต็มเปี่ยม อยู่ที่ไหนในระบบเศรษฐศาสตร์ และชาวพุทธว่าอย่างไร มันจะเกิด กระตุ้นตณฺหาเขาเรียกว่า บริโภคนิยม ต้องการกำไรสูงสุด โฆษณาให้เกิดอุปสงค์ กระตุ้นตณฺหาไม่รู้จบ มุ่งบริโภคมากกว่าผลิต ไม่ได้ด้วยเล่ห์ก็เอาด้วยกล ไม่ได้ด้วยมนต์ก็เอาด้วยคาถา อยากจะมีไอโฟนขึ้นมา เอาเงินมาจากไหน งานก็ยังไม่มีทำลักขโมย คอร์รัปชั่น เยอะแยะไปหมดเพราะต้องการสินค้า ต้องการบริโภคมากกว่าผลิตและมองเห็นการผลิตเป็นหน้าที่ คือการทำงานให้สุจริต มาใช้ในระบบเศรษฐศาสตร์ ไม่ได้มองเห็นทำงานเป็นปฏิบัติ ธรรม ประพฤติ หน้าที่คือการทำงานให้สุจริต ไม่อยู่ในความคิด

ทำไมเราไม่เอาจริยศาสตร์ว่าทำงานคือการปฏิบัติธรรม เอาระบบอิทธิบาท ๔ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ระบบการผลิต อย่าไปดูถูกการผลิต ทั้งผลิตทั้งบริโภคต้องมีธรรมะ มันอยู่ตรงไหน มหาอาตมะคานธีพูดไว้น่าฟังว่า โลกมีทรัพยากรเพียงพอต่อความต้องการที่แท้จริงของมนุษย์ แต่ไม่เพียงพอต่อความโลภของมนุษย์ โลกนี้มันมีทรัพยากรมหาศาล พอที่จะเลี้ยงคน ๖-๗ พันล้านคน แต่ท่านทราบไหมว่ามันไปอยู่ที่ใคร ปาลีเอโต้ นักเศรษฐศาสตร์ชาวอิตาลีพูดไว้เป็นความจริง เป็นสัจธรรมมาทุกวันนี้ว่าในแต่ละประเทศ ทรัพยากรน้อยส่วนคน ๒๐ เปอร์เซ็นต์เป็นเจ้าของ ทรัพยากรความมั่งคั่ง ๘๐ เปอร์เซ็นต์ของประเทศ คนอีก ๒๐ เปอร์เซ็นต์ของประเทศนั้น เป็นเจ้าของ ทรัพยากรอีก ๘๐ เปอร์เซ็นต์ จริงทุกประเทศรวมถึงประเทศไทยด้วย คนที่มั่งคั่ง คนที่รวยล้านฟ้า ๒๐ เปอร์เซ็นต์ ของประเทศนี้ เขาใช้ทรัพย์สิน ที่ดิน เงินทอง ทุกอย่าง ไปเป็นทรัพย์สินของตัวเอง ๘๐ เปอร์เซ็นต์ เราเรียกว่าหลักการบาโรโต พูดไปเยอะละ

เพราะฉะนั้นหากว่ากระจายกัน ๘๐/ ๒๐ นะเอาสัก ๗๐/ ๓๐ หรือ ๖๐ / ๔๐ มันไม่ทุกข์ยากขนาดนี้หรอก ฉะนั้นพระเจ้าอยู่หัวจึงตรัสสอนว่า พอมีพอกินพอเพียง ไม่เป็นหนี้เป็นสิน บำรุงด้วยธรรมะพระราชดำรัสคำว่าเพียงพอ เพียงนี้ก็พอ เท่านั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการก็ดี ความ

โลกที่ดี คนโลภน้อยก็เบียดเบียนผู้อื่นน้อย ทำอะไรต้องพอเพียงหมายความว่าพอประมาณไม่สุดโต่ง ธรรมชาติทั้งนั้นเลย ฉะนั้นพอเพียง พอใจ โลภน้อย มันคืออะไร อย่างน้อยสามคำ พอใจก็สันโดษ ความไม่พอใจจนเป็นคน พอแล้วเป็นเศรษฐี มหาศาลจนแล้วก็ทำให้พอประมาณ นกน้อยทำรังแต่พอตัว พอดีก็คือมัชฌิมาปฏิปทา ปณเปรอกายพัฒนาจิตใจด้วย และไม่เอาแต่ใจจนทั้งกาย ให้มันเป็น มัชฌิมาปฏิปทา เอาความสุขทั้งกายและใจ ปณเปรอแต่กายแต่ไม่ได้สุขใจ มันก็คืออะไร ก็คือ เศรษฐศาสตร์ **Buddhism economics** เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธทำอะไร ศึกษาการใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อประโยชน์สุขของมนุษย์ ก็คือ **อัตถะและสุข อัตถายะ หิตายะ สุขายะ** เศรษฐศาสตร์ไม่ได้มีไว้ปณเปรอความต้องการที่ไม่รู้จัก เศรษฐศาสตร์ มีไว้สนองอัตถะกับสุขะ ประโยชน์และความสุข บริโภคเพื่อประโยชน์ อาหารบางอย่างมันไม่สุขไม่อร่อย แต่ต้องบริโภค เพราะมันมีประโยชน์ อาหารบางอย่างไม่มีประโยชน์แต่มันให้ความสุข หรือเครื่องดื่มบางอย่างมัน ทำลายสุขภาพ แม้ไม่มีประโยชน์ ต้องเอาอัตถะและสุขไปผสมกันเป็นเกณฑ์ในการผลิตและการ บริโภค ไม่ได้จะเอาแต่สุข ความต้องการ สอนความต้องการไม่รู้จัก เท่าไหร่มันก็ไม่พอ เพราะฉะนั้น โยนิโสมนสิการท่านก็บอกไว้ คุณค่าแท้ คุณค่าเทียม เราไม่มีเวลาจะพูดแล้ว ความสุขเราก็มีสุขกาย สุขใจ แล้วทำไมเอาแต่สุขกาย บ้านใหญ่โตหรูหรา แล้วได้เรื่องใหม่ มีความสุขใหม่ มีธรรมชาติใหม่ ไม่มี เรียนตั้งเยอะแยะ เครียดกว่าเดิมอีกแทนที่จะสุข กลับไม่จบ เพราะฉะนั้นความสุขมีงานวิจัยรองรับ สุขอยู่ที่ไหน

สถาบันผู้สูงอายุแห่งชาติ (National Institute of Aging) สหรัฐอเมริกาทำวิจัยไว้เมื่อปี ๒๕๑๖ คนอเมริกันประมาณ ๕ พันคนที่ตอบว่ามีความสุขมาก เก็บข้อมูลไว้หมด แล้วตามทุกปีว่ายัง สุขไหม ๑๐ ปีจนถึง ๒๕๒๖ คน ๕ พันคนที่มีความสุข ปรากฏว่าหลังจาก ๑๐ ปี คนไม่ใช่ทุกคนที่มีความสุข มันลดลงบ้าง สุขอย่างเดิมบ้าง สุขไม่ยั่งยืนบ้าง สุขยังยืนบ้าง แล้วก็ไปดูว่าทำไมคนที่สุข ยั่งยืน สุขไม่ยั่งยืนเพราะอะไร สถานการณ์มันเปลี่ยน ปีนี้คุณมีความสุข แต่ปีหน้าลูกตาย ทุกข์แล้ว ทุกข์ไปอีก ๑๐ ปี ปีนี้กำลังมีความสุข ไฟไหม้บ้าน ปีหน้ากำลังมีความสุข ปีหน้าภรรยาฟ้องหย่า มันมี โลกธรรมเข้ามากระทบ ลาภ เสื่อมลาภ ยศ เสื่อมยศ นินทา สรรเสริญ พอเจอโลกธรรมแล้วมันสุข ไม่ได้ เพราะฉะนั้นคนเรา เรารู้ว่าเมื่อไหร่จะสุขจะทุกข์ เพราะฉะนั้นคนส่วนใหญ่สุข ทุกข์ขึ้นลงไป ตามสถานการณ์ภายนอก แต่มันมีคนอีกกลุ่มหนึ่ง กลุ่มใหญ่เลยที่สุขได้ทุกเมื่อ ไม่ว่าโลกมันจะถล่ม ทลาย โลกมันจะเปลี่ยนแปลงอย่างไรก็ตาม ฉันมีความสุข แล้วเราก็ศึกษาว่าคนประเภทนี้มีธรรมชาติ อะไรในใจ เอามาสอนคน ธรรมชาติในใจนี้แหละที่ทำให้คนพอเพียง คนมีความสุขอยู่ได้ เขาสรุปไว้ ๔ ประการเป็นความสุขที่ยั่งยืน

๑. **คนที่มีความสุขตลอดเวลาต้องเป็นคนมองโลกในแง่ดี** ปีนี้น้ำท่วม แต่มันไม่ได้ โดดตายไปกับน้ำท่วมได้มันก็ลดได้ หลังน้ำท่วมมันจะต้องดีกว่าเก่า มีความหวัง เรียนจบแล้วเรา จะต้องดีกว่าเก่า มีวิกฤตแล้ว เปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส เปลี่ยนพินาศให้เป็นพัฒนา เปลี่ยนปัญหา ให้เป็นบทเรียน มีความศรัทธา ความเชื่อมั่น ถามว่าประเทศไทยนับแต่นี้มันจะดีขึ้นไหม ต้องบอกว่า ดีขึ้นแล้วมันจะมีความสุข อีก ๒ ปีข้างหน้าจะทะเลาะกันใหม่ ถ้าบอกว่าทะเลาะกันเหมือนเดิม

ท่านก็ทุกข์ มองโลกแง่ดี มีผล เห็นคนอื่นดีมีค่า ปลุกใจให้เกิดศรัทธา ตั้งหน้าทำดีมีคุณ มองโลกด้านร้ายกลายเป็นใจรับแต่เรื่องเคืองชุ่น เหนื่อยหน่ายเลิกอ้างทางบุญ ชีพุ่นวายแท้แน่เอย

๒. คนที่มีความสุขต้องมีความภูมิใจในตนเอง จนมันก็ภูมิใจ ไม่โกงใคร ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน ตรงข้ามกับพวกซี้โกง ไม่มีความภาคภูมิใจ

๓. มินุษย์สัมพันธ์ เป็นคนที่เปิดเผยมีมนุษยสัมพันธ์ มีเพื่อน คนไหนที่มีทุกข์แล้วอยู่คนเดียว ทุกข์อยู่คนเดียว มันยิ่งเครียด ฆ่าตัวตาย เพราะฉะนั้นคุณะ นิสิตคนไหนที่ทำวิทยานิพนธ์ไม่จบ แล้วก็หลีกหนีหน้าครูอาจารย์ระวังเรียกมาพบ ให้กำลังใจ จะได้อายุน

๔. SELF OF THE PERSONAL CONTROL เป็นนายเหนือสถานการณ์ ไม่ว่าจะอะไรก็ตามขอเป็นนายเหนือสถานการณ์ แก้ปัญหาได้ น้ำท่วมก็ต้องเชื่อว่าเอาอยู่ ถ้าเอาไม่อยู่ทุกข์ คนที่เอาไม่อยู่คือคนที่หนีสินพันตัว ล้มละลาย นักโทษที่อยู่ในคุกไม่เป็นนายตัวเอง มันเป็นทุกข์ แต่ถ้าแม่เราจน แต่สุดลมหายใจแล้วอิสระมันก็มีความสุข กระต่อน้อยๆ กระตือบน้อยๆ เป็นนายตัวเองไม่ต้องกลัวใคร มีอาชีพของตนเอง หารายได้พออยู่พอกิน เศรษฐกิจพอเพียงมีความสุขทั้งหมดนี้มีความสุข

๑๕.สรุปส่งท้าย

ทุกวันนี้เราทุกข์เพราะอะไร ลองดูสิ เรามีแค่นี้เรียกว่าพอ แต่ทำไมมองคนนั้นมันใหญ่กว่าเราสูงกว่าเรา เรียนแค่นี้ก็พอ เห็นเพื่อนจบเอกแล้วเราเรียนไม่จบ เรียนบ้าง เรียนก็ไม่ค่อยรู้เรื่อง ตอนแรกเราขบถคันนี้มีความสุขพอ พอเห็นเพื่อนๆ ขยับยี่หื้อดีกว่าเรา เรากินฝุ่นกินควัน คนที่อยู่บ้านหลังเล็กๆ ที่ต้นซอย มีความสุขตามอัตภาพ จนกระทั่งวันหนึ่งมีเศรษฐีมาปลูกคฤหาสน์อยู่ปากซอย มีรถคันโก้ พอเราอ้าเงาเมื่อไหร่ใจก็ทุกข์ คนสมัยนี้รวยกว่าเดิม ฉลาดกว่าเดิม แต่ทุกข์มากกว่าเดิมเพราะอะไร เพราะเราดูทีวี ฟังวิทยุเทียบกัน ไม่ใช่แค่ในประเทศ แต่เป็นทั่วโลก มีแค่เรามีความสุข เพราะเราเอาไปเทียบกับเศรษฐีปากซอย เศรษฐีก็ไปเทียบดาราบ้านใหญ่โตเหลือเกิน พอเศรษฐีไทยไปเทียบกับทั่วโลกมันก็ทุกข์ ไม่รู้จบ แล้วเมื่อไหร่จะพอเพียง

เอาเป็นว่าทั้งหมดที่กล่าวถึง ดูภาพนี้ คนเป่าขลุ่ยอยู่มา ๗ ปี เงินเดือนไม่ได้แล้วแต่ใครให้ ไปที่ไหนก็ได้แต่เป่าขลุ่ย พูดภาษาอังกฤษคล่องกว่าพวกเราอีก มีนามบัตรมีอินเตอร์เน็ตด้วย มีความสุข ๔ อย่างที่ว่านี้ สรุปสุดท้ายมันคือธรรมะอะไร คือสมบัติภายใน ๔ ประการ เทียบกับธรรมะ ๔ ประการ มองโลกในแง่ดี คือศรัทธา ภูมิใจในตนเองด้วยศีล มินุษย์สัมพันธ์ด้วยจาคะ เสียสละและคุณสมบัติได้ด้วยปัญญา ๔ อย่างนี้เรียกว่าสมบัติ ๔ สัมปทา ๔ สัทธาสัมปทา ศีลสัมปทา จาคะสัมปทา ปัญญาสัมปทา คือ ประโยชน์ขั้นสูง ๔ ประการ เรามุ่งแต่หาประโยชน์ปรนเปรอ ไม่ได้ธรรมะหรือประโยชน์ขั้นสูง ไม่รู้จักพอเพียงและไม่มีความสุข ฉะนั้นถ้าหากว่าเราเอาระบบต่างๆ ศาสตร์ต่างๆ มาผสมผสานงานวิจัย มาสร้างนวัตกรรมอย่างที่พระเจ้าอยู่หัวได้ทำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เราก็มาเสริมมาเติมอะไรต่างๆ อย่างที่ภูฏานใช้ GROSS NATIONAL HAPPINESS ความสุขมวลรวมของประเทศ มันก็คือผสมผสานพระพุทธศาสนา แล้วแต่จะทำอะไร แต่ GNH ก็เป็นนวัตกรรมพระพุทธศาสนาเราสามารถที่จะหานวัตกรรมเพื่อสังคมได้อีกมากมายเพื่องานวิจัยที่ยังรออยู่ โดยมี

วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้า แต่เราไม่ได้ติดตาม เพราะฉะนั้นก็จะมีช่องทางให้ท่านได้ทำงานวิจัยต่างๆอีกมากมายและนำมาเป็นโมเดลในการแก้ปัญหา นี่คือตัวอย่างที่ได้ทำและสามารถที่จะทำต่อไปในประเทศไทย

บรรณานุกรม

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). ปัญญาต้องคู่กับกรุณาจึงจะพาชาติรอด.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557.

ภัทรพร สิริกาญจน. การศึกษาแนวคิดทางจริยศาสตร์ในงานเขียนของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) = A study of ethical thought in the work of Phra

Brahmagunabhorn. กรุงเทพฯ : บริษัทสมิตเตอร์ก๊อปปี (ประเทศไทย) จำกัด, 2554.

มาร์ติน, โรเจอร์ แอล. คิดแบบบูรณาการ : เพิ่มพลังกระบวนการคิดตามแบบวิถีของ

ผู้นำที่ประสบความสำเร็จ / ผู้แปล ปวีณา แปลงประวัติ. กรุงเทพฯ : บริษัท

เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด, 2553

ประเวศ วะสี. วิถีบูรณาการ ทางออกทางภูมิปัญญา. กรุงเทพมหานคร : เนชั่นสุดสัปดาห์, ๒๕๔๒.

เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. ภูมิปัญญาบูรณาการ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิวิถีธรรม, ๒๕๔๒.

เชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล บรรณาธิการ. สังคมศาสตร์บูรณาการ = Integrated social science.

นครปฐม : คณะสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๖.

Dr. Daisetz Teitaro Suzuki. Buddhism and culture. Kyoto : Nakano Press. 1960.

Glogowski, Dieter. Buddhism : eight steps to happiness. Munich : Bucher. c2008.

Donald W. Mitchell. Buddhism : introducing the Buddhist experience.

New York : Oxford University Press, 2008.